



EASO

Praktická príručka o najlepšom záujme dieťaťa v azylových konaniach

*Súbor praktických príručiek
úradu EASO*

2019

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://europa.eu>).

Print	ISBN 978-92-9485-149-9	doi:10.2847/020471	BZ-03-19-914-SK-C
PDF	ISBN 978-92-9485-169-7	doi:10.2847/854781	BZ-03-19-914-SK-N

© Európsky podporný úrad pre azyl (EASO), 2019

Ani úrad EASO ani žiadna osoba konajúca v jeho mene nenesie zodpovednosť za možné použitie informácií uvedených v tomto dokumente.



EASO

Praktická príručka o najlepšom záujme dieťaťa v azylových konaniach

*Súbor praktických príručiek
úradu EASO*

2019

Obsah

Zoznam skratiek.....	5
Úvod.....	7
Prečo bola vypracovaná táto praktická príručka?	7
Čo táto praktická príručka obsahuje?.....	7
Aký je rozsah pôsobnosti tejto praktickej príručky?	8
Ako bola vypracovaná táto praktická príručka?	8
Ako používať túto príručku?.....	8
Ako súvisí táto praktická príručka s inými podpornými nástrojmi úradu EASO?	9
Terminológia.....	10
Posudzovanie veku	10
Pohovor(-y) o najlepšom záujme.....	10
Posudzovanie a určenie najlepšieho záujmu	10
Dieťa/maloletá osoba.....	10
Deti v ohrození.....	10
Detské obete obchodovania s ľuďmi	11
Dublinské nariadenie III a procesné záruky dublinského vykonávacieho nariadenia	11
Rodina.....	11
Pátranie po rodinných príslušníkoch.....	11
Opatrovník/zástupca.....	11
Procesné zabezpečenia a záruky.....	12
Príbuzný	12
Odlúčené dieťa	12
Dieťa bez sprievodu.....	12
1. Okolnosti a prvky najlepšieho záujmu dieťaťa	13
1.1 Prístup zohľadňujúci práva dieťaťa	14
1.2 Rozobratie koncepcie „prvoradé hľadisko“	15
1.3 Multidisciplinárny a objektívny charakter	16
1.4 Procesy najlepšieho záujmu	16
1.5 Najlepší záujem dieťaťa a právo byť vypočuté	17
1.6 Vyváženie prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa	17
2. Procesné záruky.....	19
Bezpečnosť	19
Kvalifikovaný personál.....	19
Podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu	20
Registrácia	20
Prioritizácia/prispôsobenie trvania konania	20
Výnimka pri konaniach na hraniciach/zrýchlených konaniach.....	21
Poskytnutie právneho zastúpenia.....	21
Poskytnutie právneho poradenstva	21
Poskytovanie informácií a tlmočenie.....	22
Vypočutie názorov dieťaťa a účasť dieťaťa	22
Zistenie faktov	23
Dokumentovanie najlepšieho záujmu dieťaťa	24
Dodržiavanie celistvosti rodiny	24
Posudzovanie žiadosti dieťaťa.....	24

Odporúčania týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa	25
Nezavedené záruky	25
3. Uplatňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa v praxi	26
3.1 Spolupráca so službami na ochranu dieťaťa	26
Zabezpečenie prístupu k ostatným právam.....	26
3.2 Zavedenie procesných záruk.....	26
3.3 Individuálne okolnosti dieťaťa	29
3.4 Potenciálne zvýšené riziká a zraniteľnosti	29
3.5 Rôzne procesné cesty.....	30
Dublinské nariadenie.....	30
Zrýchlené konania a konania na hraniciach	30
Iné procesné cesty.....	31
3.6 Menovanie príbuzného/sprevádzajúcej dospeléj osoby za opatrovateľa/opatrovníka.....	31
4. Zraniteľnosť a ukazovatele rizika u detí	32
Deti v sprievode rodičov.....	32
Odlúčené deti	33
Zosobášené deti	33
Detské obeť obchodovania s ľuďmi	35
Ostatné typy posudzovania zraniteľnosti	36
Príloha I – Vzor najlepšieho záujmu	37
Príloha II – Zásady a usmernenia	39
Príloha III – Právny rámec	40
Medzinárodné právne predpisy	40
Právne predpisy EÚ	41
Právne nezáväznú nástroje.....	43
Príloha IV – Bibliografia	44

Zoznam skratiek

APD (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie)
AT	Rakúsko
BE	Belgicko
BG	Bulharsko
BIA	posudzovanie najlepšieho záujmu
BIC	najlepší záujem dieťaťa
BID	určenie najlepšieho záujmu
CEAS	spoločný európsky azylový systém
CP	ochrana dieťaťa
CRC	Dohovor OSN o právach dieťaťa (1989)
CY	Cyprus
ČŠ	členský(-é) štát(-y) Európskej únie
DE	Nemecko
DK	Dánsko
Dublinské nariadenie III	Dublinské nariadenie III Európskeho parlamentu a Rady č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie)
EASO	Európsky podporný úrad pre azyl
EE	Estónsko
EL	Grécko
ES	Španielsko
EÚ	Európska únia
FGM/C	mrzačenie ženských pohlavných orgánov
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
FRA	Agentúra Európskej únie pre základné práva
HU	Maďarsko
CH	Švajčiarsko
IE	Írsko
IPSN	nástroj na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami
IT	Taliansko
LV	Lotyšsko
NL	Holandsko
NO	Nórsko
PL	Poľsko
QD (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (prepracované znenie)

RCD (prepracované znenie)	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie)
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko
smernica	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla
smernica proti obchodovaniu s ľuďmi	smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV
štáty EÚ+	členské štáty Európskej únie plus Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko
THB	obchodovanie s ľuďmi
UNHCR	Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov
Výbor CRC	Výbor OSN pre práva dieťaťa

Úvod

Prečo bola vypracovaná táto praktická príručka?

Právne nástroje, ktoré tvoria spoločný európsky azylový systém (CEAS), potvrdzujú povinnosť členských štátov Európskej únie a Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a Švajčiarska (štáty EU+) posudzovať a zohľadňovať v prvom rade najlepší záujem dieťaťa pri všetkých konaniach týkajúcich sa detí⁽¹⁾. *Praktická príručka o najlepšom záujme dieťaťa v konaniach o azyle* (praktická príručka) bola vypracovaná na podporu štátov EU+ pri dodržiavaní ich povinností súvisiacich s najlepším záujmom dieťaťa.

Najlepší záujem dieťaťa sa musí posúdiť a zohľadniť ako prvoradé kritérium⁽²⁾ vo všetkých konaniach alebo rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú⁽³⁾. V súčasnosti však väčšina štátov EÚ+ nemá stanovený postup na vykonávanie tejto právnej povinnosti v rámci azylových systémov. V oznámení Európskemu parlamentu a Rade z 12. apríla 2017 vyzvala Komisia EÚ agentúry EÚ na ďalší vývoj usmernenia a nástrojov týkajúcich sa najlepšieho záujmu dieťaťa. Preukázané zistenia Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO), ktoré mapujú konania o udelení medzinárodnej ochrany pre deti, potvrdili potrebu usmernenia o tom, ako prakticky zohľadňovať v prvom rade najlepší záujem dieťaťa.

Cieľom tejto praktickej príručky je pomôcť identifikovať a zdôrazniť hlavné medzníky a body na uplatňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa. Toto sa vykonáva s cieľom podporiť štáty EÚ+ pri uplatňovaní zásady najlepších záujmov a posilnenia záruk v rámci konaní o azyle pre deti. Štáty EÚ+ zriadia azylové postupy zohľadňujúce potreby detí, ktorými sa zabezpečí ochrana dieťaťa počas konania v súlade s právom EÚ a medzinárodným právom.

Čo táto praktická príručka obsahuje?

Cieľom tejto praktickej príručky je poskytovať usmernenia a podporu príslušným vnútroštátnym orgánom pri požadovaných zabezpečeních a zárukách, ktorými sa zabezpečí, aby sa pri prijímaní rozhodnutí v konaniach o azyle s dosahom na dieťa v prvom rade zohľadňoval najlepší záujem dieťaťa. Delí sa na päť častí vrátane prehľadu použitej terminológie; 1. okolnosti a prvky najlepšieho záujmu dieťaťa; 2. relevantné záruky; 3. usmernenie o spôsobe posudzovania najlepšieho záujmu v praxi a 4. zraniteľnosť a ukazovatele rizika. Na konci praktická príručka prináša úplný kontrolný zoznam zostavený na zabezpečenie toho, aby zodpovedné orgány dokončili všetky hlavné opatrenia a náležite ich zohľadnili pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa. Príručku dopĺňa súbor príloh: zbierka zásad a usmernení súvisiacich s témou a prehľad právneho rámca vrátane medzinárodných a európskych právnych nástrojov a právnych nástrojov EÚ.

⁽¹⁾ Je potrebné poznamenať, že v *acquis* o azyle EÚ sa používa pojem „maloletá osoba“, ktorý je rovnocenný s pojmom „dieťa“. Oba sa vzťahujú na osobu mladšiu ako 18 rokov. Pozri aj časť Terminológia.

⁽²⁾ Článok 24 Charty základných práv; pozri aj oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade o *ochrane migrujúcich detí*, 12. apríl 2017, COM(2017) 211 final, s. 14 (Ochrana migrujúcich detí).

⁽³⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu* (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC/C/GC/14; Usmernenie UNHCR o najlepšom záujme pozri na UNHCR, *Bezpečne a v zdraví: čo môžu štáty urobiť na zabezpečenie dodržiavania najlepšieho záujmu detí bez sprievodu a odlúčených detí v Európe*, október 2014; UNHCR a Medzinárodný záchranný výbor, *Praktická príručka na vykonávanie usmernení UNHCR týkajúcich sa určovania najlepšieho záujmu*, 2011.

Aký je rozsah pôsobnosti tejto praktickej príručky?

Rozsah pôsobnosti praktickej príručky je obmedzený na to, ako v prvom rade zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa v konaniach o azyle⁽⁴⁾, a zaoberá sa len deťmi (s rodinami a bez sprievodu), ktoré podali žiadosť alebo vyjadrili vôľu podať žiadosť⁽⁵⁾ o medzinárodnú ochranu. V situáciách, v ktorých môžu byť v najlepšom záujme dieťaťa iné procesné cesty než podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu, náležité orgány (panel zložený z opatrovníka, migračných úradov, prokuratúry) odporučia vhodné riešenia podľa vnútroštátneho práva a/alebo praxe. Posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa na účel príjmu [v zmysle RCD (prepracované znenie)] alebo na iné procesné cesty nespadá do rozsahu pôsobnosti tejto praktickej príručky.

Táto praktická príručka sa zameriava na konania o azyle. Dieťa by malo mať možnosť prijať slobodné a informované rozhodnutie o podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu. Rodičia/opatrovník/zástupca a/alebo subjekty ochrany dieťaťa môžu nepretržite posudzovať, či je v najlepšom záujme dieťaťa pokračovať v žiadosti. Zabezpečenie dodržania najlepšieho záujmu dieťaťa si vyžaduje spoluprácu všetkých príslušných subjektov s právomocou na nepretržité posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, v závislosti od vnútroštátneho práva a/alebo praxe. Ochrana dieťaťa a posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa vychádzajú nad rámec konania o azyle, preto je potrebná neustála spolupráca s orgánmi na ochranu dieťaťa a s ostatnými subjektmi komplexným spôsobom, ako sú prijímajúci orgán, opatrovník/zástupca a právni poradcovia.

Cieľom praktickej príručky je podpora operacionalizácie vykonávania zásady najlepšieho záujmu v konaniach o azyle v súlade s *acquis* EÚ a inými príslušnými právnymi predpismi EÚ⁽⁶⁾. Dospelo sa k pochopeniu, že v jednotlivých štátoch EÚ+ existujú rôzne postupy a subjekty zapojené do najlepšieho záujmu dieťaťa a je na vnútroštátnych orgánoch, aby počas konaní o azyle zabezpečili uplatnenie všetkých príslušných ochranných záruk a zabezpečení.

Ako bola vypracovaná táto praktická príručka?

Túto praktickú príručku vypracoval úrad EASO za podpory skupiny odborníkov z BE, DK, FI, IE, NO a RO, ako aj z Európskej komisie, Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA), Úradu Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) a Detského fondu OSN (Unicef). Okrem toho prebehli konzultácie aj s Európskou komisiou, štátmi EÚ+ a medzinárodnými organizáciami. Ide o výsledok spojených odborných poznatkov, v ktorom je zohľadnený spoločný cieľ, ktorým je dosiahnutie vysoko kvalitných konaní o medzinárodnej ochrane. V praktickej príručke sa navyše zohľadňujú najlepšie postupy zistené v súvislosti s podporou úradu EASO pre mechanizmus relokácie⁽⁷⁾ v EL a IT, keď sa vykonáva posudzovanie najlepšieho záujmu detí oprávnených na relokáciu.

Ako používať túto príručku?

Praktická príručka poskytuje všeobecné usmernenie a môže sa použiť ako referenčný štandard alebo zdroj inšpirácie na aktualizáciu a/alebo zlepšenie konkrétneho štandardného operačného postupu vytvoreného pre deti na vnútroštátnej úrovni.

Kontrolný zoznam najlepšieho záujmu navrhnutý v príručke podporí a zabezpečí prebiehajúci proces získavania informácií a posudzovania. Posudzovateľovi umožní overiť, či boli poskytnuté príslušné informácie a záruky pri náležitom zohľadnení ochrany/zabezpečenia údajov.

⁽⁴⁾ Niektoré členské štáty vykonávajú posudzovanie najlepšieho záujmu vo fáze prijímania oddelene od konania o medzinárodnej ochrane.

⁽⁵⁾ To bez toho, aby boli dotknuté opatrenia v niektorých členských štátoch, ktoré deťom umožňujú podať svoju vlastnú žiadosť alebo prostredníctvom svojich rodičov, alebo zástupcov [článok 7 ods. 3 APD (prepracované znenie)] a zahŕňa predloženie, registráciu predloženia a podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu vzhľadom na ich odlišné dôsledky [článok 6 APD (prepracované znenie)].

⁽⁶⁾ Okrem iného príslušné ustanovenia uvedené v *smernici Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ* z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, Ú. v. EÚ L 101, 2011 (smernica proti obchodovaniu s ľuďmi).

⁽⁷⁾ *Rozhodnutie Rady (EÚ) 2015/1523* zo 14. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka.

Praktická príručka sa môže používať v spojení s príslušnými právnymi predpismi EÚ a medzinárodnými a vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktoré dodržiavajú prístup zohľadňujúci práva dieťaťa ^(*). Okrem toho boli vypracované rôzne existujúce zásady a usmernenia týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa a použili sa pri zostavovaní usmernenia o vykonávaní tejto zásady v danej príručke. Ďalší referenčný materiál je dostupný v zásadách a usmerneniach (príloha III k tejto príručke).

Ako súvisí táto praktická príručka s inými podpornými nástrojmi úradu EASO?

Poslaním úradu EASO je podporovať štáty EÚ+ pri realizácii spoločného európskeho azylového systému, okrem iného, prostredníctvom spoločnej odbornej prípravy, spoločných noriem kvality a spoločných informácií o krajine pôvodu. Tak ako všetky podporné nástroje úradu EASO, aj táto praktická príručka je založená na spoločných normách systému CEAS. Usmernenie by sa malo vnímať ako doplnenie k ostatným dostupným nástrojom úradu EASO, predovšetkým k *Praktickej príručke o posúdení veku*, *Praktickej príručke o pátraní po rodinných príslušníkoch* a školiacemu modulu *Pohovor s deťmi*.

^(*) Pozri zásady a usmernenia (príloha II) a právny rámec (príloha III).

Terminológia

Posudzovanie veku

Posudzovanie veku je proces, ktorým sa orgány snažia odhadnúť chronologický vek alebo vekový rozsah osoby s cieľom určiť, či je jednotlivec dieťa alebo dospelý ⁽⁹⁾.

Pohovor(-y) o najlepšom záujme

Pohovory o najlepšom záujme sa týkajú pohovorov s dieťaťom, opatrovníkom dieťaťa alebo akoukoľvek inou osobou zodpovednou za starostlivosť o dieťa a jeho ochranu. Niektoré členské štáty môžu vykonávať viac ako jeden špecializovaný pohovor s dieťaťom. Tieto pohovory sa vykonávajú na účel posúdenia najlepšieho záujmu dieťaťa na priebežnom základe. Môžu byť samostatné alebo súčasťou osobného pohovoru alebo nejakého iného pohovoru (pátranie po rodinných príslušníkoch/pohovor na posúdenie zraniteľnosti atď). Pri vedení týchto pohovorov by sa mala vziať na vedomie skutočnosť, že posúdenie najlepšieho záujmu jednotlivého dieťaťa je priebežný proces a nie jednorazová záležitosť. Zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa ako prvoradého kritéria je neoddeliteľnou súčasťou všetkých rozhodnutí a konaní vrátane pohovorov. Môže sa aktualizovať a preskúmať.

Posudzovanie a určenie najlepšieho záujmu ⁽¹⁰⁾

V oficiálnom výklade Výboru pre práva dieťaťa sa uvádza, že posúdenie najlepšieho záujmu:

je jedinečnou činnosťou, ktorú je treba uskutočniť v každom jednom prípade [...] skladá sa z vyhodnotenia a vyváženia všetkých prvkov nevyhnutných na prijatie rozhodnutia v konkrétnej situácii pre konkrétne jednotlivé dieťa alebo skupinu detí.

[...] „Určenie najlepšieho záujmu dieťaťa“ opisuje formálny proces s prísnyimi procedurálnymi zárukami, ktorého úlohou je stanoviť najlepší záujem dieťaťa na základe posúdenia najlepších záujmov ⁽¹¹⁾.

Dieťa/maloletá osoba

V právnych predpisoch EÚ sa pojmy „dieťa“ a „maloletá osoba“ používajú vo vzťahu k akejkoľvek osobe mladšej ako 18 rokov. Je potrebné poznamenať, že *acquis* EÚ o azyle používa pojem „maloletá osoba“, ktorý je rovnocenný pojmu „dieťa“, podľa použitia v tejto príručke vzhľadom na to, že jej predmet, najmä „najlepší záujem dieťaťa“, je zásada verejného medzinárodného práva vychádzajúca z Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

Deti v ohrození

Týka sa všetkých detí, ktoré môžu čeliť konkrétnemu riziku bez ohľadu na zloženie/situáciu rodiny, dieťa môže byť bez sprievodu, odlúčené alebo v sprievode svojich rodičov. K rizikám, ktorým môžu deti čeliť, patrí okrem iného fyzická a duševná ujma, sexuálne a rodovo motivované násilie a iné formy zneužívania alebo vykorisťovania, nútené a skoré manželstvo, mrzačenie ženských pohlavných orgánov, problémy duševného zdravia, riziko sebapoškodzovania/samovraždy atď.

Deti v ohrození zahŕňajú detské obeť obchodovania s ľuďmi alebo ohrozené obchodovaním, obeť závažných foriem duševného, fyzického alebo sexuálne a rodovo motivovaného násillia vrátane mrzačenia ženských pohlavných orgánov, núteného a skorého manželstva, fyzickej a duševnej ujmy

⁽⁹⁾ EASO, *Praktická príručka o posúdení veku*, 2018; Vymedzenie pojmu *posúdenie veku* je dostupné v glosári EMS sprístupnené 23. januára 2020; Ďalšie informácie o najlepšom záujme dieťaťa a posúdení veku nájdete aj v dokumente Výboru pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 6 (2005), Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu*, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6, časť V. bod A ods. 31 písm. i).

⁽¹⁰⁾ Posudzovanie a určenie najlepšieho záujmu je mimo rozsahu pôsobnosti tejto praktickej príručky.

⁽¹¹⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu* (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC/C/GC/14.

a iných foriem zneužívania alebo vykorisťovania, domácností vedených deťmi, detí bez štátnej príslušnosti, adolescentných matiek, detí, ktoré boli súčasťou ozbrojených skupín, detí, ktoré trpia vážnymi chorobami, detí s poruchami duševného zdravia atď.

Detské obete obchodovania s ľuďmi (alebo ohrozené obchodovaním s ľuďmi)

Ide o akékoľvek dieťa, pri ktorom existujú opodstatnené dôvody domnievať sa, že môže byť obeťou obchodovania s ľuďmi, aj ak k vykorisťovaniu ešte nedošlo ⁽¹²⁾. Detské obete alebo potenciálne obete obchodovania s ľuďmi majú právo na pomoc a podporu pri zohľadnení ich osobitných okolností ⁽¹³⁾.

Dublinské nariadenie III a procesné záruky dublinského vykonávacieho nariadenia

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (prepracované znenie) ⁽¹⁴⁾. Dublinské nariadenie III odkazuje na procesné záruky, ako je, okrem iného, menovanie zástupcu a jeho prístup ku všetkým príslušným dokumentom ⁽¹⁵⁾.

Rodina

Pojem rodina by sa mal vykladať v širšom zmysle slova tak, aby zahŕňal biologických, adoptívnych alebo pestúnskych rodičov, súrodencov alebo prípadne členov širšej rodiny či komunity ⁽¹⁶⁾.

Pátranie po rodinných príslušníkoch

Pátranie po rodinných príslušníkoch (vrátane príbuzných alebo bývalých opatrovateľov detí bez sprievodu) na účel obnovenia rodinných väzieb alebo zlúčenia rodiny, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa ⁽¹⁷⁾.

Opatrovník/zástupca ⁽¹⁸⁾

Používanie pojmov opatrovník, zástupca a právny zástupca je nekonzistentné/rozdielne v medzinárodnom rámci či v rámci EÚ. V celej praktickej príručke sa budú pojmy „opatrovník/zástupca“ používať spolu.

Opatrovník je nezávislá osoba, ktorá zabezpečuje najlepšie záujmy a všeobecné blaho dieťaťa a na tieto účely dopĺňa obmedzenú právnu spôsobilosť dieťaťa. Opatrovník koná ako zákonný zástupca dieťaťa vo všetkých konaniach rovnakým spôsobom ako rodič zastupuje svoje dieťa ⁽¹⁹⁾.

⁽¹²⁾ Obchodovanie s ľuďmi zostáva veľmi výnosnou formou závažného a organizovaného zločinu, ktorý je výslovne zakázaný v Charte základných práv Európskej únie, predovšetkým článkom 5, ako aj článkami 79 a 83 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. V článku 2 smernice proti obchodovaniu s ľuďmi sa stanovuje vymedzenie trestného činu obchodovania s ľuďmi vrátane konkrétneho odkazu na detské obete. Článok 11 ods. Obchodovanie s deťmi na sexuálne vykorisťovanie, ktorého obeťmi sú prevažne dievčatá, a nútená trestná činnosť sú podľa správ na vzostupe. Zločinecké skupiny zapojené do obchodovania s ľuďmi zneužili migračnú krízu na to, aby sa mohli zamerať na najzraniteľnejšie osoby, hlavne deti, a celkovo existujú obavy z existencie čoraz väčšieho rizika obchodovania s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania. Pozri Správu Komisie Európskemu parlamentu a Rade o **pokroku dosiahnutom v boji proti obchodovaniu s ľuďmi**, 19. máj 2016, COM(2016) 267 final (Správa o pokroku); Europol, **Správa o situácii: Obchodovanie s ľuďmi v EÚ**, 765175, február 2016 (Správa o situácii).

⁽¹³⁾ Pozri články 13 – 16 smernice proti obchodovaniu s ľuďmi; Na prehľad práv EÚ priznávaných obetiam obchodovania s ľuďmi pozri dokument Európskej komisie, **Práva EÚ priznávané obetiam obchodovania s ľuďmi**, 2013.

⁽¹⁴⁾ **Dublinské nariadenie III**.

⁽¹⁵⁾ Článok 6 ods. 2 dublinského nariadenia III.

⁽¹⁶⁾ Výbor pre práva dieťaťa, **Všeobecný komentár č. 6 (2005), Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu**, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6; odôvodnenie 19 QD (prepracované znenie).

⁽¹⁷⁾ Výbor pre práva dieťaťa, **Všeobecný komentár č. 6 (2005), Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu**, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6; článok 6 ods. 4 dublinského nariadenia III a ustanovenia článku 24 ods. 3 RCD (prepracované znenie) a QD (prepracované znenie); Pozri aj dokument úradu EASO, **Praktická príručka o pátraní po rodinných príslušníkoch**, 2016.

⁽¹⁸⁾ Ďalšie usmernenia o terminológii nájdete v príručke FRA, **Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti**, jún 2014, s. 14 – 15.

⁽¹⁹⁾ Výbor pre práva dieťaťa, **Všeobecný komentár č. 6 (2005), Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu**, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6; Valné zhromaždenie OSN, **Usmernenia pre alternatívnu starostlivosť o deti: rezolúcia prijatá Valným zhromaždením**, 24. február 2010, A/RES/64/142; Príručka FRA, **Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti**, jún 2014, poskytuje usmernenia o tom, ako vytvoriť a riadiť vnútroštátne opatrovnícke systémy, a poukazuje sa v nej na hlavné úlohy, ktoré by mal opatrovník vykonávať. Koncepcia pojmu opatrovník je v dokumentoch OSN širšia ako v *acquis* EÚ.

Zástupca sa vymedzuje ako „osoba alebo organizácia, ktorá bola príslušným orgánom ustanovená, aby pomáhala [dieťaťu] bez sprievodu a zastupovala [ho] v konaniach [týkajúcich sa medzinárodnej ochrany] ... s cieľom zabezpečiť najlepšie záujmy dieťaťa, a v prípade potreby robiť za [dieťa] právne úkony [...]“⁽²⁰⁾.

Úloha zástupcu sa líši od úlohy **právneho zástupcu**, ktorý je právnym poradcom alebo kvalifikovaným advokátom/iným právnikom, „ktorý poskytuje právnu pomoc, vystupuje v mene dieťaťa a právne ho zastupuje v písomných vyhláseniach a osobne v konaní o azyle alebo iných súdnych konaniach podľa vnútroštátneho práva“⁽²¹⁾.

Procesné zabezpečenia a záruky

Procesné záruky sú konkrétne podporné opatrenia zavedené s cieľom vytvoriť podmienky, ktoré sú potrebné pre osoby s osobitnými potrebami na ich účinný prístup ku konaniam a na predloženie prvkov nevyhnutných na zdôvodnenie ich žiadosti o medzinárodnú ochranu. Umožňujú žiadateľom, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky, aby mohli užívať svoje práva a plniť si povinnosti podľa procedurálnej smernice [APD (prepracované znenie)]⁽²²⁾.

V dublinskom nariadení III sa „procesné záruky“ týkajú ustanovení súvisiacich s odvolaním. Vo Všeobecnom komentári č. 14 k Dohovoru OSN o právach dieťaťa sa uvádzajú obe záruky, podľa vyššie uvedeného vymedzenia, aj procesné zabezpečenia ako právo na vypočutie a právo odvolať sa.

Príbuzný

Dospelá teta alebo dospelý strýko dieťaťa alebo starý rodič dieťaťa, ktorí sa zdržiavajú na území členského štátu bez ohľadu na to, či sa dieťa narodilo v manželskom zväzku alebo mimo neho, alebo či bolo osvojené podľa vnútroštátneho práva⁽²³⁾. Ak je táto osoba formálne menovaná príslušným orgánom, tak sa v tejto príručke uvádza aj ako **opatrovatel'**⁽²⁴⁾.

Odlúčené dieťa

Dieťa, ktoré bolo odlúčené od každého „dospelého zodpovedného za neho zo zákona alebo podľa vnútroštátnych postupov dotknutého členského štátu“, ale nie nevyhnutne od iných príbuzných. Sem patria aj deti sprevádzané inými dospelými rodinnými príslušníkmi alebo príbuznými⁽²⁵⁾. Tento pojem sa v súčasnej *acquis* EÚ o azyle nepoužíva. V *acquis* EÚ o azyle spadajú odlúčené deti do kategórie detí bez sprievodu.

Dieťa bez sprievodu

Dieťa, ktoré prichádza na územie členského štátu bez sprievodu dospelaj osoby, ktorá je za neho zodpovedná podľa práva alebo praxe dotknutého členského štátu, dokiaľ nie je účinne umiestnené do starostlivosti takejto osoby/dospelaj osoby; vzťahuje sa aj na dieťa, ktoré je ponechané bez sprievodu po svojom vstupe na územie členského štátu⁽²⁶⁾.

⁽²⁰⁾ Článok 2 písm. n) APD (prepracované znenie) a článok 2 písm. j) RCD (prepracované znenie).

⁽²¹⁾ Príručka FRA, *Opatrovníctvo pre deti bez rodičovskej starostlivosti*, jún 2014.

⁽²²⁾ Odôvodnenie 29 a článok 2 písm. d) APD (prepracované znenie).

⁽²³⁾ Článok 2 písm. h) dublinského nariadenia III.

⁽²⁴⁾ Bez toho, aby sa to dotklo členských štátov, ktoré „opatrovanie“ považujú za úlohu inštitúcie, správcu detského domova a iných subjektov okrem príbuzných. V niektorých členských štátoch je opatrovateľom osoba/inštitúcia zodpovedná za každodennú starostlivosť o dieťa, t. j. za ubytovanie, stravu, dochádzanie do školy atď.

⁽²⁵⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 6 (2005): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu*, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6, časť III, ods. 8.

⁽²⁶⁾ Článok 2 písm. e) RCD (prepracované znenie); článok 2 písm. m) APD (prepracované znenie); článok 2 písm. l) QD (prepracované znenie); článok 2 písm. j) dublinského nariadenia III; článok 2 písm. f) smernice o zlúčení rodiny; Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 6 (2005): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu*, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6, časť III, ods. 7; Pozri aj UNHCR a Unicef, *Bezpečne a v zdraví: čo môžu štáty urobiť na zabezpečenie dodržiavania najlepšieho záujmu detí bez sprievodu a odlúčených detí v Európe*, 2014, s. 22.

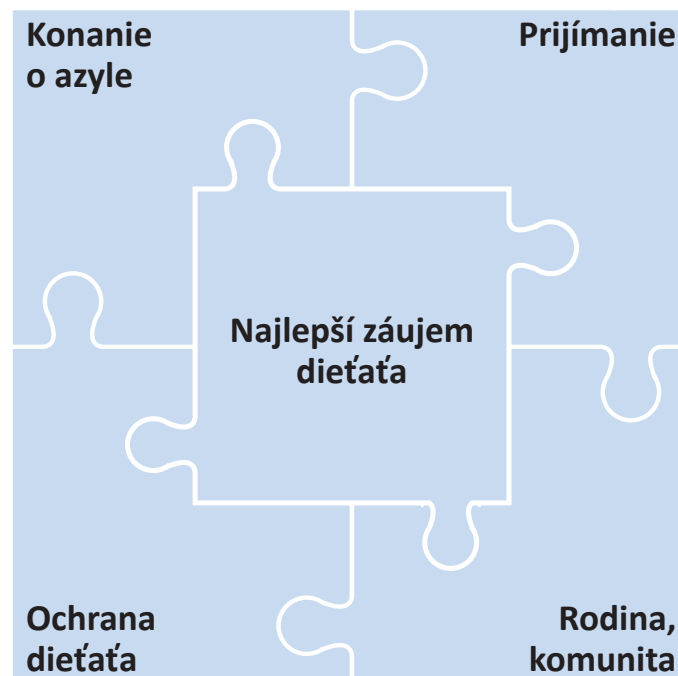
1. Okolnosti a prvky najlepšieho záujmu dieťaťa

Najlepší záujem dieťaťa je **právo, zásada a procesné pravidlo** pevne zakotvené v medzinárodnom a európskom práve a pri väčšej významnosti v prepracovaných návrhoch v rámci CEAS⁽²⁷⁾. V článku 24 Charty základných práv Európskej únie sa uvádza, že „Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa“⁽²⁸⁾ a v článku 3 Dohovoru OSN o právach dieťaťa sa uvádza, že „Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkolvek činnosti týkajúcej sa detí“⁽²⁹⁾. Povinnosť zabezpečiť najlepší záujem dieťaťa ako prvoradé hľadisko bola opätovne potvrdená v *acquis* EÚ o azyle⁽³⁰⁾.

Venovanie prvoradého hľadiska najlepšiemu záujmu dieťaťa je nepretržitý proces, ktorý si vyžaduje posúdenie pred prijatím každého dôležitého administratívneho rozhodnutia. Procesy týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa by sa mali začať pred konaním o azyle a po konaní by mali pokračovať. Pokým sa dieťa nachádza v konaní o azyle, posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa zostáva povinnosťou orgánov ochrany dieťaťa a azylových orgánov, ako aj iných subjektov. Pokým sa dieťa nachádza v konaní o azyle, posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa zostáva povinnosťou ochrany dieťaťa, azylových orgánov a iných subjektov.

- Subjekty ochrany dieťaťa budú vykonávať posudzovanie najlepšieho záujmu súčasne pre viaceré účely (príjem, vzdelávanie, opatera atď’).
- Azylové orgány to však nezabavuje ich povinnosti zohľadňovať v prvom rade najlepší záujem dieťaťa vo všetkých fázach konania o azyle.

Tieto posúdenia by sa mali navzájom dopĺňať, aby všetky procesy mohli využívať potrebné synergie a zamedziť prekrývaniu sa.



⁽²⁷⁾ Európska komisia, *Child-specific provisions in the Common European Asylum Package*, časť venovaná osobitným ustanoveniam o deťoch v aktuálnom CEAS a v návrhoch na jeho reformu zo 4. mája a 13. júla 2016.

⁽²⁸⁾ Európska únia, *Charta základných práv Európskej únie*, 26. október 2012, 2012/C 326/02.

⁽²⁹⁾ Organizácia Spojených národov, *Dohovor OSN o právach dieťaťa*, 20. november 1989.

⁽³⁰⁾ Pozri zásady a usmernenia (príloha III).

Zistenia mapovania úradu EASO, pokiaľ ide o konania o azyle týkajúce sa detí

Podľa potvrdených zistení mapovania realizovaného úradom EASO posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa sa môže uskutočňovať v rôznych časových úsekoch, v niektorých prípadoch pred začatím konania o azyle [Írsko (IE) a Slovensko (SK) ⁽³¹⁾] alebo v jednej konkrétnej fáze konania, napr. keď dieťa požiada o medzinárodnú ochranu, ako je tomu v Bulharsku (BG) a Grécku (EL) (pokiaľ je riadne informovaný generálny prokurátor) ⁽³²⁾. V Poľsku (PL) sa posudzovanie vykonáva pri rozhodovaní o medzinárodnej ochrane.

Väčšina respondentov však uviedla, že posudzovanie sa môže uskutočniť vo všetkých fázach konania o azyle. Je tomu tak v prípade **16 štátov** EÚ+ [Belgicko (BE), Cyprus (CY), Dánsko (DK), Estónsko (EE), Fínsko (FI), Francúzsko (FR) ⁽³³⁾, Lotyšsko (LV), Nemecko (DE), Nórsko (NO), Rakúsko (AT), Slovensko (SK), Slovinsko (SI), Španielsko (ES), Švédsko (SE), Švajčiarsko (CH) a Taliansko (IT)]. Konkrétnejšie, v Španielsku (ES) a vo Fínsku (FI) sa posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa uskutočňuje aj v záchranných centrách.

1.1 Prístup zohľadňujúci práva dieťaťa

V tejto praktickej príručke sa zdôrazňuje, že vnútroštátne orgány sú voči najlepšiemu záujmu dieťaťa viazané prístupom zohľadňujúcim práva dieťaťa a prístupom založeným na právach. Vo Všeobecnom komentári č. 14 (2013) Výboru pre práva dieťaťa o práve dieťaťa sa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu stanovuje spoľahlivý výklad a usmernenie pre zmluvné štáty dohovoru o spôsobe jeho vykonávania. Zahŕňa to procesné záruky na zabezpečenie ich vykonávania ⁽³⁴⁾. Prístup zohľadňujúci práva dieťaťa na rozdiel od prístupu zameraného na štát:

[...] podporuje uplatňovanie práv všetkých detí, ako sa uvádza v dohovore, rozvojom schopností nositeľov povinností plniť si povinnosť rešpektovať, chrániť a dodržiavať práva (čl. 4) a schopnosti držiteľov práv uplatňovať si svoje práva, a to vždy v súlade s právom na nediskrimináciu (čl. 2), zohľadnenie najlepších záujmov dieťaťa (čl. 3 ods. 1), život, prežitie a vývoj (čl. 6) a s právom na rešpektovanie názorov dieťaťa (čl. 12). [...] Tento prístup je komplexný a kladie dôraz na podporu silných stránok a zdrojov samotného dieťaťa a všetkých sociálnych systémov, ktorých je dieťa súčasťou: rodina, škola, komunita, inštitúcie, náboženské a kultúrne systémy ⁽³⁵⁾.

Komplexné procesy zamerané na dieťa sa musia používať priebežne s cieľom zohľadňovať v prvom rade najlepší záujem dieťaťa. Pri všetkých konaniach a rozhodnutiach, ktoré majú vplyv na dieťa, či už krátkodobý, strednodobý alebo dlhodobý, sa musia zohľadniť jednotlivé a osobitné okolnosti a potreby dieťaťa.

5. Úplné použitie koncepcie najlepšieho záujmu dieťaťa si vyžaduje rozvoj prístupu založeného na právach, do ktorého budú zapojení všetci aktéri a ktorý zabezpečí holistickú telesnú, psychickú, morálnu a duchovnú integritu dieťaťa a podporí jeho alebo jej ľudskú dôstojnosť ⁽³⁶⁾.

Prvoradé zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa musí byť súčasťou individuálneho procesu, ktorý sa garantuje všetkým deťom, ktoré vyjadrili svoj úmysel požiadať o medzinárodnú ochranu, a uplatňuje sa na všetky rozhodnutia a postupy súvisiace s medzinárodnou ochranou.

⁽³¹⁾ Posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa sa začína nájdením/identifikovaním dieťaťa.

⁽³²⁾ V prípade, že prokurátor nie je náležite upovedomený, posudzovanie sa uskutoční počas pohovoru.

⁽³³⁾ Vo Francúzsku (FR) sa posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa začína hneď, ako je objavené dieťa bez sprievodu, a to nezávisle od existencie konania o azyle alebo od jeho fázy. Najlepší záujem dieťaťa sa posudzuje súčasne s posudzovaním veku a neskôr ho vykonáva rozhodujúci orgán.

⁽³⁴⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1)*, 29. máj 2013, CRC/C/GC/14, časť V.

⁽³⁵⁾ Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, *Všeobecný komentár č. 13: Právo na vzdelanie (článok 13 Dohovoru)*, 8. december 1999, E/C.12/1999/10, ods. 59.

⁽³⁶⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1)*, 29. máj 2013, CRC/C/GC/14, časť I. bod A ods. 4 a 5.

Určenie osobitných procesných potrieb detí je povinnosťou aj podľa APD (prepracované znenie), ako aj vykonávanie posúdení zraniteľnosti – podľa prijímacej smernice (RCD [prepracované znenie])⁽³⁷⁾. Toto môže znamenať zapojenie všetkých subjektov, ako sú subjekty ochrany dieťaťa alebo poskytovatelia služieb.

Priebežné posudzovanie najlepšieho záujmu musí zohľadňovať skutočnosť, že schopnosti⁽³⁸⁾ alebo osobitné potreby dieťaťa sa postupom času vyvíjajú a prijaté opatrenia sa môžu prehodnotiť alebo prispôbiť vývoju, na rozdiel od prijímania definitívnych alebo nezvratných rozhodnutí.

1.2 Rozobratie koncepcie „prvoradé hľadisko“

Zásada najlepšieho záujmu dieťaťa sa slovami Výboru pre práva dieťaťa „sústredí na zabezpečenie plného a účinného využívania práv uznaných Dohovorom a celistvého rozvoja dieťaťa“⁽³⁹⁾. Prvoradé zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa pri každom z relevantných rozhodnutí znamená, že sa začne s posúdením osobitných okolností každého jednotlivého dieťaťa⁽⁴⁰⁾, určením a hodnotením relevantných prvkov pre toto konkrétne dieťa, ich rozpracovanie a pridelenie váhy každému jednému v súvislosti s ostatnými⁽⁴¹⁾.

Najlepší záujem dieťaťa je **prvoradým** hľadiskom, ktoré môže byť potrebné vyvážiť so záujmami ostatných vrátane štátu. Váha, ktorá sa priradí najlepšiemu záujmu dieťaťa, bude súčasťou analýzy rozhodujúceho činiteľa. Bude mať vysokú prioritu a nebude len jedným z viacerých hľadísk.⁴² Je potrebné mať na pamäti, že za iných súvislostí, pri porovnaní, musí byť najlepší záujem dieťaťa **najdôležitejším** hľadiskom v tom zmysle, že najlepší záujem dieťaťa je určujúcim faktorom pri prijímaní rozhodnutí.

Príkladom rozhodnutí, ktoré majú vplyv na dieťa pri konaní o azyle, môžu byť okrem iného: rozhodnutie o vykonaní samostatného osobného pohovoru s dieťaťom bez prítomnosti rodičov; rozhodnutie o tom, či je vypočutie v najlepšom záujme dieťaťa, na akom mieste, kedy a ako dlho sa má pohovor konať; výber tlmočníka/pracovníka prípadu/registračného pracovníka, ktorý sa dieťaťom zaoberá; rozhodnutie o vykonaní posúdenia veku alebo pátrania po rodinných príslušníkoch dieťaťa; rozhodnutie o tom, či žiadosť dieťaťa oddeliť od žiadosti jeho rodičov atď.

V spoločnom Všeobecnom komentári Výboru pre práva dieťaťa a Výboru na ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (ďalej len „Výbor pre migrujúcich pracovníkov“) z roku 2017 o uplatňovaní všeobecných zásad v kontexte medzinárodnej migrácie (Komentár č. 22 Výboru pre práva dieťaťa a č. 3 Výboru pre migrujúcich pracovníkov)⁽⁴³⁾ sa uvádzajú aj konkrétne situácie, v ktorých je potrebné formálne posúdenie/určenie⁽⁴⁴⁾.

⁽³⁷⁾ Pozri aj článok 23 ods. 4 RCD (prepracované znenie) – Rehabilitačné služby a podpora.

⁽³⁸⁾ Výbor pre práva dieťaťa, „Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, ods. 84.

⁽³⁹⁾ Výbor pre práva dieťaťa, „Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, časť I. bod A ods. 4 a 5.

⁽⁴⁰⁾ Výbor pre práva dieťaťa, „Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, časť V. ods. 46 a 48 – 51.

⁽⁴¹⁾ Výbor pre práva dieťaťa, „Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, časť V. podbod 2 ods. 80; Ďalšie informácie získate od úradu EASO, *Správa o konaní o azyle pre deti*, 2017.

⁽⁴²⁾ Výbor pre práva dieťaťa, „Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, časť IV. bod A podbod 4 ods. 36 – 40.

⁽⁴³⁾ Tento všeobecný komentár stavia na dokumente a správe z roku 2012, ktoré predložil Výbor pre práva dieťaťa na všeobecnej diskusii v Ženeve v septembri 2012, a na iných dokumentoch uvedených v časti A ods. 5 *Spoločného Všeobecného komentáru* č. 3 (2017) Výboru pre migrujúcich pracovníkov a č. 22 (2017) Výboru pre práva dieťaťa o všeobecných zásadách týkajúcich sa ľudských práv dieťaťa v súvislosti s medzinárodnou migráciou, 16. november 2017.

⁽⁴⁴⁾ V *Spoločnom Všeobecnom komentári* č. 3 [Výboru pre migrujúcich pracovníkov] a č. 22 [Výboru pre práva dieťaťa] sa uvádza, že „najlepší záujem dieťaťa sa úplne zohľadňuje v rámci imigračného zákona, plánovania, vykonávania a posudzovania migračných politík a rozhodovania o jednotlivých prípadoch, a to aj pri schvaľovaní alebo zamietaní žiadostí o vstup do krajiny alebo o pobyt v nej, rozhodnutí týkajúcich sa migračného presadzovania, obmedzení prístupu k sociálnym právam zo strany detí a/alebo ich rodičov či právnych opatrovníkov, rozhodnutí týkajúcom sa celistvosti rodiny a starostlivosti o dieťa, pri ktorých najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom, a teda musí mať vyššiu prioritu. Konkrétne by sa mal najlepší záujem dieťaťa zabezpečiť výslovnou prostredníctvom samostatných postupov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou každého správneho alebo súdneho rozhodnutia, ktoré sa týka vstupu, pobytu alebo návratu dieťaťa, umiestnenia dieťaťa alebo starostlivosti o dieťa, zaistenie alebo vyhostenie rodiča súvisiace s jeho alebo jej vlastným migračným stavom.“

Toto sa ďalej dotýka všetkých aspektov posudzovania žiadosti dieťaťa a dôležitých ochranných aspektov najlepšieho záujmu dieťaťa. Príkladmi týchto aspektov je prenasledovanie súvisiace s deťmi, prítomnosť rodiny v krajine pôvodu alebo v iných krajinách, možnosť vnútorného presídlenia pre dieťa (ak je to vôbec uplatniteľné), bezpečná tretia krajina (ak je to vôbec uplatniteľné), záruky a diferencované právne limity relevantné pre situáciu detí, teda dôkazné bremeno, pochybnosť vykladaná v prospech osoby atď.

Zistenia mapovania úradu EASO, pokiaľ ide o konania o azyle týkajúce sa detí

Formálny proces na posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, pokiaľ ide o konanie o azyle, má zavedených 11 štátov, ktoré sa zúčastnili na mapovaní: [Belgicko (**BE**), Bulharsko (**BG**), Cyprus (**CY**), Dánsko (**DK**), Estónsko (**EE**), Francúzsko (**FR**), Írsko (**IE**), Lotyšsko (**LV**), Španielsko (**ES**)⁽⁴⁵⁾, Švajčiarsko (**CH**) a Švédsko (**SE**)].

Najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom v rámci konania o azyle vo Fínsku (**FI**), v Grécku (**EL**), Nemecku (**DE**), Nórsku (**NO**), Poľsku (**PL**), Rakúsku (**AT**), na Slovensku (**SK**) a v Taliansku (**IT**), aj keď tieto krajiny potvrdili, že nemajú formálny proces na posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa.

Podobne je tomu vo Fínsku (**FI**), Holandsku (**NL**), Litve (**LT**), Maďarsku (**HU**)⁽⁴⁶⁾, Poľsku (**PL**) a Slovinsku (**SI**), kde nie je zavedený formálny proces na posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, ale existujú určité záruky. Ak v Holandsku (**NL**) nastane potreba posúdiť najlepší záujem dieťaťa, zapojí sa do procesu nadácia NIDOS a Rada na ochranu dieťaťa. V Poľsku (**PL**) sa najlepší záujem dieťaťa posudzuje v rámci posudzovania potreby medzinárodnej ochrany. V Slovinsku (**SI**) musí byť najlepší záujem dieťaťa posudzovaný na prvom mieste vo všetkých fázach konania o azyle a u všetkých zapojených orgánov a personálu.

1.3 Multidisciplinárny a objektívny charakter

Posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa musí mať multidisciplinárne uplatnenie⁽⁴⁷⁾, ktoré zapája relevantné subjekty, a ktoré majú na starosti špecialisti a odborníci, ktorí boli schválení a získali príslušnú odbornú prípravu na prácu s deťmi⁽⁴⁸⁾.

Najlepší záujem dieťaťa je vo svojej podstate objektívny, t. j. nemôže sa spoliehať na subjektívne postoje, názory a stanoviská. Posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa zo strany dospelého nesmie prekonať povinnosť rešpektovať všetky práva dieťaťa vyplývajúce z Dohovoru⁽⁴⁹⁾. To znamená, že najlepší záujem dieťaťa nesmie nikdy oprávňovať na zbavenie práva podľa Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

Za osvedčený postup sa považuje zabezpečiť to, aby bolo každé odporúčanie alebo posúdenie vykonané v súvislosti s najlepším záujmom dieťaťa ďalej preskúmané a schválené pri použití **princípu štyroch očí**, pričom sa na prípad pozrú aspoň dvaja úradníci.

1.4 Procesy najlepšieho záujmu

Ak sú v kontakte s individuálnym dieťaťom ako prvé azylové orgány, alebo ak títo majú na starosti mnohé rôzne procesné / právne cesty, môžu byť vyzvaní na iniciovanie procesov týkajúcich sa najlepšieho záujmu dieťaťa. V týchto prípadoch, a najmä ak zakotvujú otázky súvisiace s najlepším záujmom dieťaťa a procesné záruky do osobného pohovoru, by mali zapojiť všetky príslušné subjekty a nemali by dieťa zbavovať príležitosti byť samostatne vypočuté v otázke jeho najlepšieho záujmu.

⁽⁴⁵⁾ Zaručené opatrovníkom.

⁽⁴⁶⁾ Predpisy na zabezpečenie uplatňovania najlepšieho záujmu dieťaťa sa rozšíria nasledujúcou zmenou maďarského zákona o azyle.

⁽⁴⁷⁾ Odporúčania na použitie multidisciplinárneho tímu môžete nájsť aj v dokumente Výboru pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu* (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14.

⁽⁴⁸⁾ Program Separated Children in Europe, *Vyhlasenie o osvedčenom postupe*, 2009, s. 6.

⁽⁴⁹⁾ Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu* (článok 3, ods. 1), 29. máj 2013, CRC /C/GC/14.

Príklady z praxe

Vo FI a v SE rozhodujúce orgány spájajú právomoci v oblasti azylu, imigrácie, obchodovania s ľuďmi a príjmom, a preto vykonávajú posudzovanie najlepšieho záujmu a niekedy určenie najlepšieho záujmu aj mimo rozsahu konaní o medzinárodnej ochrane.

1.5 Najlepší záujem dieťaťa a právo byť vypočuté ⁽⁵⁰⁾

Názory dieťaťa sa majú vypočúť a zohľadniť vzhľadom na jeho vek a vyspelosť. Každý rozhodovací proces, ktorý v prvom rade zohľadňuje najlepší záujem dieťaťa, musí zahŕňať dodržiavanie práva dieťaťa na slobodné vyjadrenie svojho názoru. Členské štáty musia zaviesť mechanizmy na získanie názorov dieťaťa schopného formulovať svoje vlastné názory, t. j. umožniť dieťaťu vyjadriť želanie byť vypočuté. Ak sa dieťa rozhodne, že chce byť vypočuté, môže sa rozhodnúť o spôsobe, či to bude priamo alebo prostredníctvom zástupcu (opatrovník/rodič). Ak dieťa, priamo alebo nepriamo, vyjadrilo svoj názor, uvedenému názoru sa prideli náležitá váha podľa veku a vyspelosti.

Dieťa by malo byť informované o tom, ako sa daná informácia použije. Vypočutie dieťaťa takisto znamená zapojenie dieťaťa. Toto si opäť vyžaduje poskytnúť informáciu citlivým spôsobom vhodným pre deti, a tým pomôcť dieťaťu pochopiť situáciu, v ktorej sa nachádza (t. j. konanie o azyly). Zodpovední úradníci musia zabezpečiť, aby sa vypočutie dieťaťa vykonávalo citlivým spôsobom.

1.6 Vyváženie prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa

Každý proces najlepšieho záujmu musí náležite zohľadniť rodinnú situáciu dieťaťa; situáciu v krajine jeho pôvodu; konkrétne zraniteľnosti; bezpečnosť a riziká, ktorým je vystavené; potreby ochrany; úroveň integrácie v hostiteľskej krajine; psychické a fyzické zdravie, vzdelanie a sociálno-ekonomické podmienky. Túto analýzu môžu vykonávať sociálni pracovníci zamestnaní v azylovom orgáne alebo iné subjekty a sprístupní sa azylovému orgánu. Musí byť zasadená do kontextu pohlavia dieťaťa; sexuálnej orientácie alebo rodovej identity; národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu; náboženstva; zdravotného postihnutia; migračného alebo pobytového statusu; občianskeho statusu, veku; hospodárskeho statusu; politického alebo iného presvedčenia ⁽⁵¹⁾; kultúrneho a jazykového pôvodu alebo iného stavu.

Posudzovateľ musí vyvážiť rôzne práva dieťaťa a usilovať sa o najlepšie možné naplnenie všetkých práv dieťaťa ⁽⁵²⁾. Dokumentácia o najlepší záujmoch musí obsahovať podrobný opis okolností dieťaťa vrátane všetkých záruk a zistení, a analýzu, ktorá opisuje vyváženie prvkov, možnosti zvažované pre dieťa, ktorá možnosť je v najlepšom záujme dieťaťa a prečo.

V nasledujúcom zozname sú zahrnuté aj odkazy zo Všeobecného komentára č. 14 ⁽⁵³⁾, z Dohovoru OSN o právach dieťaťa a *acquis* EÚ o azyly ⁽⁵⁴⁾:

- Možnosti zlúčenia rodiny [článok 10 CRC, článok 23 ods. 2 RCD (prepracované znenie)].
- Život, prežitie a rozvoj dieťaťa (článok 6 CRC); blaho.
- Identita dieťaťa (článok 8 CRC) a pôvod.

⁽⁵⁰⁾ Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, *Všeobecný komentár č. 12: Právo na primeranú výživu (článok 11 Dohovoru)*, 12. máj 1999.

⁽⁵¹⁾ Výbor pre práva dieťaťa a Výbor pre migrujúcich pracovníkov, *Spoločný Všeobecný komentár č. 3 (2017)* [Výboru pre migrujúcich pracovníkov] a č. 22 [Výboru pre práva dieťaťa] o všeobecných zásadách týkajúcich sa ľudských práv detí v súvislosti s medzinárodnou migráciou, 16. november 2017, časť I ods. 3.

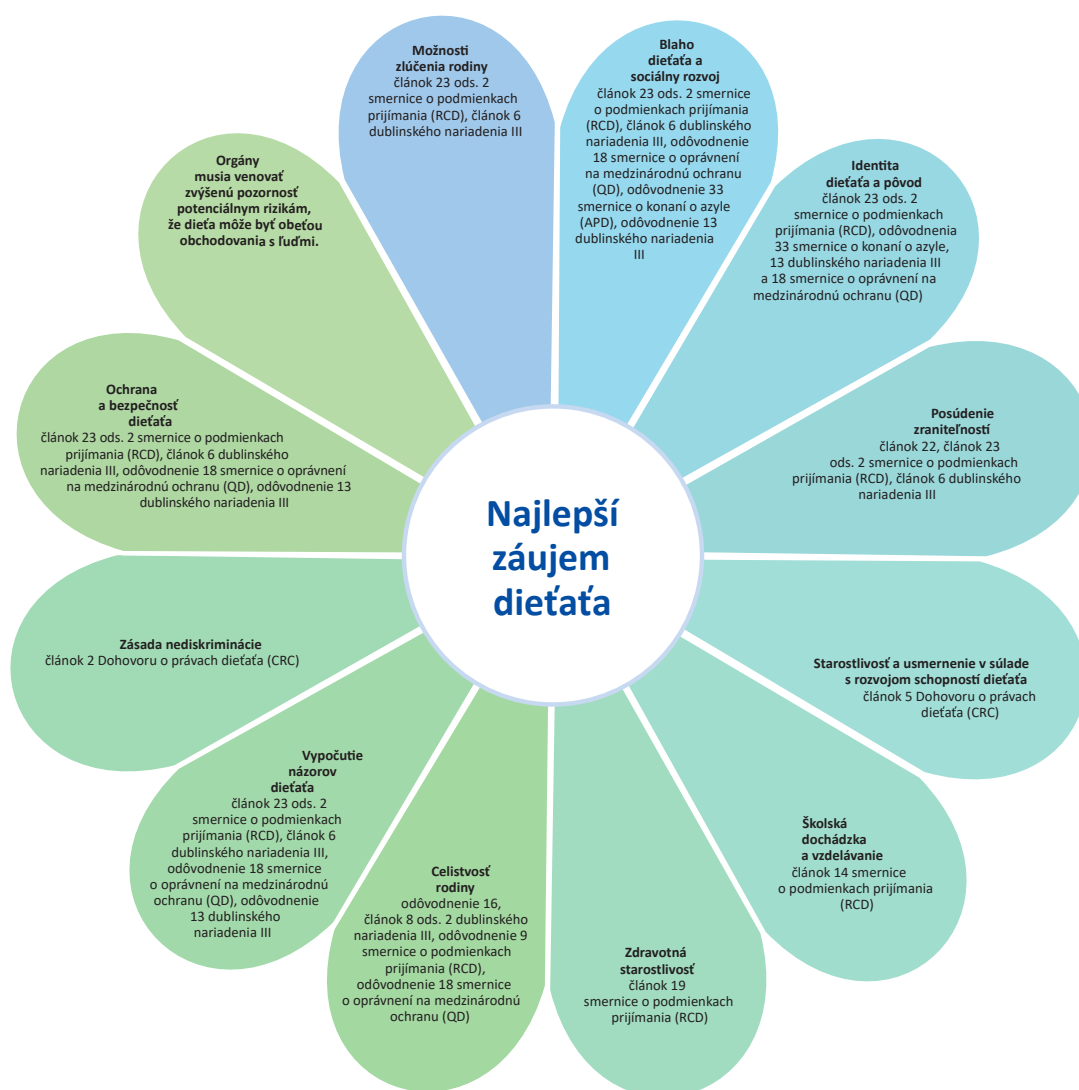
⁽⁵²⁾ „Dohovor neurčuje žiadnu hierarchiu práv, všetky práva v ňom zakotvené sú „v najlepšom záujme dieťaťa“. Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1)*, 29. máj 2013, CRC /C/GC/14.

⁽⁵³⁾ Kľúčové prvky, ktoré sa musia zohľadniť pri posudzovaní najlepších záujmov dieťaťa, sa uvádzajú v časti V dokumentu Výboru pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1)*, 29. máj 2013, CRC /C/GC/14, časť V. bod A ods. 48.

⁽⁵⁴⁾ Ďalšie rozpracovanie o tejto téme nájdete v dokumente FRA, *Správa o základných právach*, 2018, s. 184 – 186.

- Situácia zraniteľnosti; potenciálna obeť obchodovania s ľuďmi [článok 32 a 39 CRC, článok 23 ods. 2 RCD (prepracované znenie) článok 6 ods. 3 písm. c) dublinského nariadenia III]; iné osobitné potreby [článok 20 a 22 CRC, článok 22 RCD (prepracované znenie)].
- Právo dieťaťa na vzdelanie (článok 28 CRC).
- Právo dieťaťa na zdravie (článok 24 CRC).
- Celistvosť rodiny (článok 9 CRC, článok 8 ods. 2 dublinského nariadenia III a článok 25 kvalifikačnej smernice), zachovanie rodinného prostredia a udržiavanie vzťahov.
- Vypočutie názorov dieťaťa (článok 12 CRC).
- Ochrana a bezpečnosť dieťaťa (článok 19 CRC).
- Zásada nediskriminácie (článok 2 CRC).
- Starostlivosť a poradenstvo v súlade s rozvojom schopností dieťaťa (článok 5 CRC).

Tieto sú vyjadrené v *acquis* EÚ a v nižšie uvedenej schéme, ktorá (neúplne) uvádza niektoré z kľúčových prvkov najlepších záujmov dieťaťa s odkázaním na právne nástroje. Ďalšie usmernenie, príslušné dokumenty o postupoch a usmerneniach môžete nájsť v prílohe I a medzinárodný a európsky právny rámec v prílohe II ⁽⁵⁵⁾.



⁽⁵⁵⁾ Všetky právne odkazy v uvedenom obrázku sa týkajú prepracovaného znenia právnych nástrojov EÚ.

2. Procesné záruky

Právnym rámcom sa vyžaduje zriadenie niekoľkých záruk na zabezpečenie toho, aby sa najlepšiemu záujmu dieťaťa poskytla náležitá váha ako prvoradému hľadisku. Mnohé z týchto záruk sú všeobecne uplatniteľné na všetky deti žiadajúce o azyl. Tu sa zdôrazňuje presne to, ako slúžia uskutočňovaniu najlepšieho záujmu dieťaťa. Napríklad prístup k opatrovníkovi je všeobecnou zárukou pre všetky deti bez sprievodu, ktoré žiadajú o azyl. Zapojenie opatrovníka do procesu najlepšieho záujmu dieťaťa alebo zahrnutie posúdenia, ktoré vykonal opatrovník, je zároveň súčasťou záruk, ktoré zabezpečujú, aby sa v prvom rade zohľadňoval najlepší záujem dieťaťa.

Tieto osobitné procesné garancie a záruky musia byť vždy zabezpečené a uplatnené ako súčasť konania o azyle pre dieťa. Procesné záruky sú povinnosťami orgánov a právami pre deti. Vždy pri prvoradom zohľadnení najlepšieho záujmu dieťaťa by mal zodpovedný pracovník aj priebežne overovať, či sú zavedené nevyhnutné procesné záruky. Zodpovední pracovníci musia zabezpečiť, aby boli práva jednotlivých detí chránené.

Je zrejmé, že v súvislosti so žiadosťou dieťaťa o medzinárodnú ochranu zasahujú viaceré subjekty z rôznych orgánov. Všetky z nich sú v rámci ich oblasti právomoci zodpovedné za prvoradé zohľadňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa. Zodpovedný pracovník môže patriť k niektorému z týchto subjektov/orgánov. Sociálni pracovníci/manažéri prípadu vo veci ochrany dieťaťa sú však tí, ktorí sú zodpovední za riadenie prípadu ochrany dieťaťa.

Záruky zdôraznené v danej príručke sa týkajú každého pohovoru s dieťaťom, vzťahujú sa aj na osobný pohovor v súvislosti s konaním o azyle.

Príklady z praxe

Na **CY** sa dieťaťu po predložení žiadosti o medzinárodnú ochranu poskytne samostatný formulár na identifikáciu zraniteľných osôb. Služba sociálneho zabezpečenia priebežne vykonáva posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, pokiaľ nedovŕši 18 rokov.

V **LV** sa najlepší záujem dieťaťa posudzuje počas celého konania o azyle prostredníctvom pozorovania a komunikácie s dieťaťom, ktorá sa vedie pri rôznych príležitostiach.

V **NO** (Nórske riaditeľstvo pre prisťahovalectvo) si posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa vyžaduje, aby sa dieťaťu poskytla príležitosť vyjadriť svoj názor k záležitostiam, ktoré sa ho týkajú.

Bezpečnosť

Deti musia byť počas konaní o azyle chránené pred všetkými formami násillia, zneužívania, zanedbania a vykorisťovania. Azyloví pracovníci musia vziať do úvahy a mať sa na pozore pred možnými ukazovateľmi zraniteľnosti a rizík s cieľom zaistiť bezpečnosť dieťaťa počas konania o azyle (pozri časť Zraniteľnosť a ukazovatele rizika).

Musia sa zhromaždiť informácie o blahu dieťaťa a o všetkých obavách týkajúcich sa ochrany alebo bezpečnosti. Zhromaždenie týchto informácií a pridelenie náležitej váhy k nim môže prispieť k zabezpečeniu ochrany dieťaťa, napríklad aby sa nedostalo do rúk alebo do kontaktu s osobami, ktoré dieťa zneužívali, zranili alebo s ním obchodovali. Zodpovedný pracovník musí byť opatrný, pokiaľ ide o zdroj tejto informácie a koľko váhy jej možno udeliť vzhľadom na to, že vo veľkej miere závisí od jednotlivých okolností prípadu.

Kvalifikovaný personál

Azyloví pracovníci, ktorí sa venujú deťom, musia byť **kvalifikovaní, mať skúsenosti s prácou s deťmi a byť náležite vyškolení**. Rozhodnutia o žiadosti dieťaťa o medzinárodnú ochranu musí prijímať

príslušný orgán, ktorý sa dobre vyzná aj vo všetkých právnych nástrojoch súvisiacich s právami dieťaťa, obchodovaním s ľuďmi a inými dôležitými záležitosťami ochrany.

Pracovníci, ktorí sa zaoberajú priamo dieťaťom, musia byť vyškolení na používanie **techník pohovoru, ktoré zohľadňujú potreby dieťaťa** ⁽⁵⁶⁾. Štáty EÚ+ musia na riešenie prípadov detí menovať vyškolený a kvalifikovaný, špecializovaný personál a zabezpečovať neustále zvyšovanie spôsobilostí svojho personálu. Tlmočníci musia byť takisto vyškolení a mať skúsenosti s tlmočením pre deti.

Podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu

Dieťaťu by sa malo pomôcť pri prijatí informovaného rozhodnutia o podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu. Podanie žiadosti o azyl je základným právom každého dieťaťa a jeho uplatnenie nepodlieha predchádzajúcemu posúdeniu zo strany orgánov. Mal by sa získať názor dieťaťa týkajúci sa podania žiadosti o medzinárodnú ochranu. Ten by sa mal zohľadniť vzhľadom na vek a vyspelosť dieťaťa.

Po podaní žiadosti sa dieťa/zástupca môže následne rozhodnúť, že žiadosť stiahne, ak existujú iné právne spôsoby, ktoré lepšie slúžia najlepšiemu záujmu individuálneho dieťaťa, a žiadosť alebo možné dôsledky uznania za utečenca nemusia byť v danom čase v najlepšom záujme individuálneho dieťaťa.

Ak dieťa rozumie, že jeho názory sa berú do úvahy, môže ochotnejšie spolupracovať, čo je ešte prínosnejšie pre tento postup.

Registrácia

Záruky pre deti sa uplatňujú od momentu identifikácie dieťaťa. Mnohé záruky príznačné pre konanie o azyle sa môžu použiť už pri podávaní žiadosti, odkedy sa dieťa považuje za žiadateľa. Počas registrácie podania sa získajú podrobnosti vrátane biografických údajov dieťaťa, rodinných prepojení a kontaktov, a súčasných kontaktných údajov dieťaťa a rodiny.

Nariadením Eurodac sa členské štáty zaväzujú žiadateľom o medzinárodnú ochranu starším ako 14 rokov odoberať odtlačky prstov ⁽⁵⁷⁾. Posudzovania veku by sa na tento účel nemali vykonávať systematicky ⁽⁵⁸⁾. Naopak, pri prijatí veku dieťaťa by sa mala všeobecne uplatňovať pochybnosť vykladaná v prospech osoby. Posudzovanie veku by sa malo vykonať len vtedy, ak existujú vážne pochybnosti, či ide o dieťa.

Prioritizácia/prispôsobenie trvania konania

Konania o azyle pre deti sa majú vybavovať s vysokou prioritou. Musia sa identifikovať žiadosti detí a musí sa zabezpečiť, aby sa tie, pri ktorých existujú obavy o ochranu, nenechali čakať dlhšie časové obdobie alebo nepozastavili ⁽⁵⁹⁾. Keď ide o spracovanie žiadosti dieťaťa, je dôležité prispôsobenie trvania konania: môže byť v najlepšom záujme dieťaťa, aby bola jeho žiadosť uprednostnená. V iných prípadoch by namiesto toho bolo v jeho najlepšom záujme, aby pred pokračovaním preskúmania žiadosti využilo obdobie na odpočinok a zotavenie. Čas prejednávania žiadosti dieťaťa v konaní o azyle by sa mal minimalizovať.

⁽⁵⁶⁾ Školiaci modul EASO „Pohovor s deťmi“ je interaktívny modul pre pracovníkov azylového prípadu, ktorý sa zameriava na posilnenie ich znalostí a zručností pri pohovore s deťmi, pričom zohľadňuje vek a vyspelosť dieťaťa, kultúrne rozdiely a účinky traumy a/alebo núdze. Ďalšie informácie o študijných osnovách školení EASO a o module sú dostupné na <https://www.easo.europa.eu/training>.

⁽⁵⁷⁾ Nariadenie Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) č. 603/2013 z 26. júna 2013 o zriadení systému „Eurodac“ na porovnanie odtlačkov prstov pre účinné uplatňovanie nariadenia (EÚ) (2013) Ú. v. EÚ L 180/1. Je potrebné poznamenať, že v aktuálnom návrhu na revíziu nariadenia Eurodac sa stanovuje zníženie veku na 6 rokov.

⁽⁵⁸⁾ Podrobnejšie informácie nájdete v dokumente EASO, *Praktická príručka o posúdení veku*, 2018.

⁽⁵⁹⁾ Program Separated Children in Europe, *Vyhlasenie o osvedčenom postupe*, 2010, s. 34.

Výnimka pri konaniach na hraniciach/zrýchlených konaniach

Dieťa by malo byť oslobodené od konania na hraniciach a zrýchlených konaní, ak v kontexte týchto konaní nie je možné zabezpečiť primeranú podporu, ktorú dieťa požaduje ⁽⁶⁰⁾. Malo by sa poskytnúť obdobie na odpočinok a zotavenie, ak si to potreby dieťaťa vyžadujú. Štáty EÚ+ by okrem toho mali mať zavedené mechanizmy na riešenie núdzových situácií, ktoré si môžu vyžadovať presun dieťaťa/detí do bezpečnejšieho prostredia.

Poskytnutie právneho zastúpenia

Ak dieťa potrebuje mať menovaného opatrovníka/zástupcu, podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa nesmie uskutočniť pred menovaním opatrovníka/zástupcu, ktorý by mal pomáhať aj s podávaním žiadosti.

Nezávislý a kvalifikovaný opatrovník/zástupca sa menuje čo najskôr v rámci záruk pre deti bez sprievodu a deti odlúčené od rodičov. Opatrovník by mal mať niekoľko predností vrátane skúsenosti z práce s mladými ľuďmi a dostatočnej spôsobilosti spolu s odbornosťou v oblasti potrieb ochrany detí. Je dôležité, aby dieťa malo od menovaného opatrovníka/zástupcu podporu ⁽⁶¹⁾ počas celého konania o azyle, ako aj prístup k právnej pomoci a poradenstvu.

Je dôležité zabezpečiť kontinuitu určenia opatrovníkov/zástupcov a stanoviť maximálny počet detí, ktoré môžu súčasne zastupovať.

Príklady z praxe

V **BE** rozhoduje súd, či je možné sprevádzajúcu dospelú osobu vymenovať za občianskeho opatrovníka po ukončení konania na získanie povolenia zostať v Belgicku. Počas konania o azyle sa sprevádzajúca dospelá osoba nesmie vymenovať za opatrovníka dieťaťa.

V **IE** sa za najlepší záujem dieťaťa bez sprievodu v štáte považuje okamžité pridelenie sociálneho pracovníka (ktorý koná *in loco parentis* ako opatrovník dieťaťa).

Opatrovník/zástupca musí byť plne informovaný o konaniach a poskytnúť súhlas, ak je to v súlade s najlepším záujmom dieťaťa. Opatrovník/zástupca musí byť prítomný na každom pohovore s dieťaťom, pretože prítomnosť opatrovníka je súčasťou záruk dodržiavania práv dieťaťa počas pohovoru. V prípadoch detí s rodičmi alebo detí odlúčených od rodičov, ak je opatrovateľom príbuzný, však môže byť v najlepšom záujme dieťaťa, aby sa nevyžadovala ich prítomnosť na pohovore (pozri aj 3.6 Menovanie príbuzného/sprevádzajúcej dospeléj osoby za opatrovateľa/opatrovníka).

Poskytnutie právneho poradenstva

V APD (prepracované znenie) sa uvádza, že členské štáty musia vymenovať zástupcu čo najskôr ⁽⁶²⁾. V APD (prepracované znenie) sa stanovuje aj bezplatné poskytovanie právnych a procesných informácií na žiadosť žiadateľa na prvom stupni. Dieťaťu sa má poskytnúť prístup k **právne mu poradenstvu a konzultáciám**. Osvedčeným postupom je zabezpečiť, aby dieťa malo bezplatný prístup k službám právnej pomoci vo všetkých fázach konania o azyle.

Právne mu poradcovi dieťaťa by sa tiež mala poskytnúť príležitosť zúčastniť sa na každom pohovore s dieťaťom. Celkovo by dieťa malo byť na pohovore sprevádzané, pokiaľ dieťa neuprednostňuje inak a je možné tejto požiadavke vyhovieť. Vzhľadom na významné ochranné úlohy vykonávané právnym poradcem a/alebo zástupcom sa rozhodne, prítomnosť ktorého z nich by bola v najlepšom záujme dieťaťa.

⁽⁶⁰⁾ Pozri článok 24 ods. 3 APD (prepracované znenie).

⁽⁶¹⁾ V niektorých členských štátoch to môže zahŕňať len právnu a duševnú/morálnu podporu. V závislosti od členského štátu, úlohou zástupcu nie je poskytovať sociálnu podporu (napr. na rozdiel od úlohy opatrovateľa), ale byť právnym zástupcom.

⁽⁶²⁾ Článok 25 ods. 1 písm. a) APD (prepracované znenie).

Poskytovanie informácií a tlmočenie

Musia byť zavedené záruky na zabezpečenie toho, že dieťa sa môže zúčastniť, plne porozumieť a byť informované o azylovom procese a jeho dôsledkoch **spôsobom prívetivým k dieťaťu, zohľadňujúc pohlavie a vek**, a v **jazyku, ktorému dieťa rozumie**, s cieľom umožniť dieťaťu vyjadrovať názory, želania a postoje, klásť otázky a prijať informované rozhodnutie o účasti na procese.

Dieťaťu by sa mali poskytnúť včasné informácie, **tlmočenie** a materiály objasňujúce konania o azyly a malo by sa mu umožniť preskúmať informácie počas celého procesu. Ak je to možné, tlmočník by mal mať skúsenosti s tlmočením pre deti. Dieťaťu by sa vo všetkých fázach každého posúdenia zraniteľnosti malo poskytnúť primerané usmernenie v súlade s jeho vekom a vyspelosťou. Dieťa by sa nemalo ponechať bez **primeraného usmernenia**, ktoré musí poskytnúť opatrovník/zástupca a iné relevantné subjekty, t. j. personál zodpovedný za opatrenia každodennej starostlivosti.

Vypočutie názorov dieťaťa a účasť dieťaťa

Dieťa má právo vyjadriť svoje názory a postoje, buď osobne alebo prostredníctvom opatrovníka/zástupcu. S dieťaťom sa musí urobiť rozhovor/musí sa vypočuť v rámci posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, ak je to uskutočniteľné a odporúčiteľné v jeho individuálnych situáciách (napr. deti s postihnutím, deti neschopné komunikovať). Pri rozhodovaní o tom, či a ako urobiť pohovor s dieťaťom počas konania o azyly, sa musí zohľadniť najlepší záujem dieťaťa. Záruky zdôraznené v danej príručke sa týkajú každého pohovoru s dieťaťom, vzťahujú sa aj na osobný pohovor v súvislosti s medzinárodnou ochranou.

Vypočutie a pridelenie náležitej váhy názorom dieťaťa

- a. Každý pohovor sa má vždy vykonávať v bezpečnom, dôvernom, pohodlnom a pre dieťa prívetivom prostredí na vhodnom mieste, ktoré pomáha v dieťati budovať dôveru.
- b. Má sa zväžiť dĺžka každého pohovoru, zamedzenie opakovaným pohovorom a možnosť vynechania pohovorov, ak je to v súlade s najlepším záujmom a okolnosťami každého dieťaťa.
- c. Dieťa sa má cítiť uvoľnene. Príslušný pracovník a tlmočník by mali byť čo najviac neformálni.
- d. Informácie by sa mali oznamovať priamym a jasným spôsobom. Porozumenie sa musí skontrolovať.
- e. Ak je to možné, dieťaťa sa možno opýtať, či si želá, aby bol pracovník a tlmočník muž alebo žena. V závislosti od minulosti dieťaťa, napr. chlapec, ktorý prežil sexuálne zneužívanie mužom, je možné, že dieťa si vyberie osobu opačného pohlavia.
- f. Odborníci, ktorí vedú pohovor, sa majú usilovať o využitie alternatívnych metód pohovoru a poskytovať poradenstvo, ak je to potrebné, t. j. v prípade traumy, posttraumatickej stresovej poruchy atď.
- g. Pracovníci a tlmočníci sú viazaní dôvernosťou, ktorej koncepcia a pravidlá sa musia dieťaťu objasniť.
- h. Dieťa a opatrovník musia byť informovaní o účele každého pohovoru a o tom, kto bude mať prístup k prepisu pohovoru.

Všetky pohovory s dieťaťom sa majú vždy vykonávať v bezpečnom, dôvernom, pohodlnom a pre dieťa prívetivom prostredí, na vhodných miestach, ktoré pomáhajú budovať v dieťati dôveru.

Mala by sa vziať do úvahy dĺžka každého pohovoru, predchádzanie opakovaným pohovorom a možnosť vynechania pohovoru s dieťaťom, ak je to v súlade s najlepším záujmom a okolnosťami každého dieťaťa (t. j. ak to nie je možné z dôvodu druhu zdravotného postihnutia atď). Osobný pohovor nemusí byť potrebný v prípade medzinárodnej ochrany, ak spis jeho rodičov poskytuje dostatočné informácie pre žiadosť. Ako sa uviedlo, dieťa by nemalo zbytočne podstupovať viacero pohovorov, pretože ho to môže sužovať a brániť tak v posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa z dôvodu očakávaných nezrovnalostí v príbehu dieťaťa. Odporúča sa predchádzať viacerým samostatným pohovorom súvisiacim s osobitnými procesnými, prijímacími a inými potrebami.

Dieťa sa má cítiť uvoľnene. Osvedčeným postupom je vykonať prípravnú návštevu miesta, na ktorom sa uskutoční pohovor týkajúci sa medzinárodnej ochrany, objasniť dieťaťu proces alebo ukázať video z pohovorovej miestnosti, pretože toto môže pomôcť pri uvoľnení dieťaťa a zabezpečení účinnej účasti. Zodpovedný pracovník a tlmočník by mali byť čo najviac neformálni. Informácie by sa mali oznamovať priamym a jasným spôsobom. Porozumenie sa musí skontrolovať, pretože niektoré deti sa nemusia odvážiť klásť otázky z dôvodu veku, kultúrneho pôvodu alebo psychického stavu.

Ak je to možné, dieťaťa sa treba opýtať, či uprednostňuje isté pohlavie, pokiaľ ide o pracovníka a tlmočníka. Dieťa si môže v závislosti na minulosti vybrať osobu opačného pohlavia, napríklad chlapec, ktorý prežil sexuálne zneužívanie mužom, môže požiadať, aby bol prítomný pracovník a tlmočník ženského pohlavia. Ak dieťa mohlo zažiť/zažíva traumu, nemusí byť ochotné vyjadriť žiadne pocity alebo postoje. Odborníci, ktorí vedú pohovor, sa majú usilovať o využitie alternatívnych metód pohovoru a poskytovať poradenstvo.

Osoba, ktorá vedie pohovor, zaznamená celý pohovor, najmä ak sa potreby dieťaťa môžu rozvíjať, takže je dôležité jasne vidieť, prečo sa dospelo k určitým rozhodnutiam/odporúčaniam. Najlepší záujem dieťaťa by sa v prvom rade mal zohľadňovať komplexným spôsobom pri všetkých pohovoroch a v zisteniach a odporúčaní o tom, či sa prijalo rozhodnutie, ktoré má na dieťa vplyv. Pracovníci a tlmočníci sú viazaní dôvernosťou, ktorej koncepcia a pravidlá sa musia dieťaťu objasniť. Dieťa a opatrovník/zástupca musia byť informovaní o účele každého pohovoru a o tom, kto bude mať prístup k prepisu pohovoru.

Názory a želania dieťaťa sa majú zohľadniť vzhľadom na vek a vyspelosť ⁽⁶³⁾.

Príklady z praxe

V **NO** sa pohovory s deťmi do veku siedmich rokov, ak sú schopné formulovať svoje vlastné názory, môžu uskutočniť, ak sú deti v sprievode svojich rodičov.

V **DK** je posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa bežne neoddeliteľnou súčasťou osobného pohovoru (na medzinárodnú ochranu). Individuálny pohovor o najlepšom záujme by sa mal vykonať na účely dublinského nariadenia III a pre rozhodnutia o tom, či sa dieťa považuje za dieťa v sprievode alebo bez sprievodu.

V **SE** sa kladie dôraz na skutočnosť, že mladé dieťa v sprievode má rovnaké práva na vyjadrenie svojich názorov a vlastných postojov, ak si to zvolí, ako dieťa bez sprievodu alebo staršie dieťa.

Právo dieťaťa byť vypočuté by sa nemalo obmedzovať len na pohovor. Zodpovedný personál musí venovať pozornosť názorom, potrebám a postojom dieťaťa aj mimo pohovoru.

Zistenie faktov

Ak je to možné, zodpovedný pracovník by sa mal aktívne usilovať o získavanie informácií z relevantných zdrojov na účel primeraného posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa v konaní o azyle. Pri náležitom zohľadnení ochrany údajov a dôvernosti, a ak je to v súlade s bezpečnosťou a ochranou dieťaťa, sa treba obrátiť na osoby, ktoré poznajú situáciu dieťaťa, ako sú osoby s dôverou, opatrovník/zástupca, súčasný opatrovateľ, sociálni pracovníci zo záchytného centra, učiteľ atď. Osoby pracujúce s deťmi si zároveň musia byť vedomé toho, že deti majú právo na súkromie a na zachovanie dôverného vzťahu s ich opatrovníkom, právnym zástupcom a akýmkoľvek iným zástupcom.

V prípade požiadania subjektov so znalosťami o situácii dieťaťa, aby sa podelili o informácie s azylovými orgánmi na účely rozhodnutia o žiadosti o udelenie azylu, musia sa riadiť najlepším záujmom dieťaťa, keďže ide o rôzne procesy s rôznymi cieľmi.

⁽⁶³⁾ Učenie sa zo skúseností v sektore spravodlivosti, pozri [správu FRA o spravodlivosti zohľadňujúcej potreby](#).

Zodpovedný pracovník musí zabezpečiť, aby boli všetky relevantné informácie o dieťati dostupné orgánom zodpovedným za rozhodovanie o najlepších záujmoch dieťaťa v konkrétnej situácii. Všetky príslušné prvky by sa mali pred prijatím odporúčania alebo rozhodnutia náležite analyzovať. Je dôležité vziať do úvahy kultúrny a rodinný pôvod súvisiaci s najlepším záujmom bez vytvárania domnienok o situácii dieťaťa. Dieťaťu a/alebo opatrovníkovi by sa vždy mala ponechať príležitosť na poskytnutie ďalších údajov.

Dokumentovanie najlepšieho záujmu dieťaťa

Ak azylový pracovník začne pracovať na prípade dieťaťa, musí sa zaznamenať niekoľko otázok, ktoré budú dôležité počas celého konania o azyle aj po ňom. Všetky prvky procesu najlepšieho záujmu dieťaťa sa musia analyzovať a zaznamenať pre dôsledné, nepretržité posudzovanie. Všetky dôležité otázky by sa mali zdokumentovať, napríklad vo všeobecnom systéme riadenia prípadu, príslušných databázach, tlačенých správach v spise alebo pomocou elektronických vzorov a kontrolných zoznamov.

Malo by to zahŕňať informácie o rodinnej situácii dieťaťa, vzťahu so súčasným opatrovateľom, opatrovníkom/zástupcom, alebo pestúnskou rodinou. V prípade detí bez sprievodu a detí odlúčených od rodičov by to malo zahŕňať dôvody odlúčenia od rodiny, miesto pobytu rodinných príslušníkov, súrodencov alebo príbuzných; faktory nadviazania kontaktu s rodinou; a prípadne všetky možné informácie súvisiace s dublinským nariadením. Musí sa jasne uviesť, ako sa dospelo k odporúčaniam, v ktorom sa začatie obnovenia kontaktov s rodinou považuje za bezpečné pre dieťa a rodinu a v najlepšom záujme dieťaťa.

Na účely odkázania a vykonávania odporúčaní sa použité informácie, ako aj zistenia a odporúčania musia zdokumentovať a oznámiť v súlade s nariadeniami o ochrane údajov⁽⁶⁴⁾. Je potrebné poznamenať, že zodpovedný pracovník musí posúdiť, či sa majú urobiť výnimky z práva rodičov nahliadnuť do dokumentov alebo na konkrétnu informáciu týkajúcu sa dieťaťa v závislosti od veku dieťaťa a záležitosti, napr. násilie, zneužívanie a iné problémy.

Pokiaľ ide o uplatniteľné záruky a garancie, je potrebné zdôrazniť prepojenia medzi APD (prepracované znenie) a RCD (prepracované znenie). Jedným aspektom posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa komplexným spôsobom je to, že ak sa vykoná v ranej fáze, získajú a zdokumentujú sa informácie a dôkazy o možných problémoch týkajúcich sa procesných aj prijímacích potrieb.

Dodržiavanie celistvosti rodiny

Počas konaní o azyle sa musí zabezpečiť, aby sa dodržiavala koncepcia celistvosti rodiny, pokiaľ by obavy o blaho alebo bezpečnosť dieťaťa nenaznačovali inak. Dieťaťu by sa mala poskytnúť príležitosť uviesť dodatočné informácie o svojom prípade, napríklad prípadný nový kontakt s rodinným príslušníkom alebo príbuzným alebo blížiaci sa príchod rodinných príslušníkov alebo príbuzných do iného štátu EÚ+⁽⁶⁵⁾. Táto informácia by sa mala náležite posúdiť. V prípade detí odlúčených od rodičov sa (rodinné) vzťahy musia overiť a posúdiť s cieľom zistiť potenciálne riziká.

Pokiaľ je to možné, súrodenci musia zostať spolu, berúc do úvahy najlepší záujem dotknutého dieťaťa, najmä ich vek a stupeň vyspelosti. Zmeny miesta pobytu dieťaťa bez sprievodu sa obmedzia na minimum.

Posudzovanie žiadosti dieťaťa

Pri posudzovaní opodstatnenosti žiadosti o medzinárodnú ochranu je potrebné venovať náležitú pozornosť zvýšeným rizikovým faktorom, ktorým sú deti vystavené, a detským formám prenasledovania alebo vážneho ublíženia⁽⁶⁶⁾ (napríklad nábor nepľnoletých osôb do ozbrojených síl, obchodovanie s deťmi, detská prostitúcia a/alebo porušenie konkrétnych práv dieťaťa, škodlivé tradičné zvyky).

⁽⁶⁴⁾ Pri plnom dodržiavaní práv na súkromie a noriem ochrany údajov a pri dôkladnom presadzovaní náležitých pravidiel týkajúcich sa získavania, používania, zachovávaní a prístupu k údajom.

⁽⁶⁵⁾ Pozri požiadavky na pátranie po rodinných príslušníkoch podľa článku 24 ods. 3 RCD (prepracované znenie).

⁽⁶⁶⁾ UNHCR, *Usmernenia o medzinárodnej ochrane č. 8: žiadosti detí o azyl podľa článku 1 časti A ods. 2 a článku 1 časti F Dohovoru o právnom postavení utečencov z r. 1951 a/alebo Protokolu týkajúceho sa právneho postavenia utečencov z r. 1967*, 22. december 2009, HCR/GIP/09/08.

Ak sa zvažuje možnosť medzinárodnej ochrany [odôvodnenie 25 a 27, článok 8 QD (prepracované znenie)], najlepší záujem dieťaťa by mal byť priamo súčasťou preskúmania.

Je dôležité vziať do úvahy, že detské vnímanie času sa odlišuje od vnímania dospelých, pokiaľ ide o uplynulé skúsenosti a možné nejasnosti v ich rozprávaní. Môže to mať silný vplyv na posudzovanie potreby medzinárodnej ochrany.

Pri preskúmaní potrieb ochrany dieťaťa bez sprievodu alebo dieťaťa odlúčeného od rodičov môže byť nevyhnutné prideliť väčšiu váhu určitým objektívnym faktorom pri skúmaní opodstatneného strachu z prenasledovania a/alebo skutočného rizika vážnej ujmy. Pri skúmaní potrieb medzinárodnej ochrany dieťaťa bez sprievodu alebo dieťaťa odlúčeného od rodičov by sa mala uplatňovať pochybnosť vykladaná v prospech osoby ⁽⁶⁷⁾.

Odporúčania týkajúce sa najlepšieho záujmu dieťaťa

Príslušné orgány musia vziať do úvahy informácie získané počas pohovorov, ktoré sa vykonali s dieťaťom a sprevádzajúcimi dospelými osobami a/alebo rodinnými príslušníkmi, ako aj všetky relevantné informácie zo spisu dieťaťa.

Prvoradé zohľadňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa v každom písomnom odporúčaní sa musí **objasniť** a musí byť **motivované**. V každom odporúčaní sa musí jasne uviesť, ako sa k nemu dospelo. Musia existovať jasné štandardné operačné postupy v tom, ako a prostredníctvom koho sa odporúčania vykonávajú vrátane ustanovení na hodnotenie vykonávania týchto odporúčaní, prostredníctvom ktorých sa potom môžu do tohto procesu najlepšieho záujmu dieťaťa začleniť všetky nevyhnutné zmeny. Do vykonávania jednotlivých odporúčaní budú na vnútroštátnej úrovni zapojené rôzne subjekty.

Dieťa musí byť o odporúčaní týkajúcom sa najlepšieho záujmu dieťaťa informované prostredníctvom orgánu ochrany dieťaťa samostatne od rozhodnutia o jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu. Dieťaťu sa okrem toho musí poskytnúť objasnenie toho, čo toto odporúčanie znamená v praxi. Odporúčania týkajúce sa detí musí byť možné prehodnotiť alebo prepracovať.

Prostriedok nápravy

Dieťa a opatrovník/zástupca musia dostať primerané objasnenie všetkých **rozhodnutí**, ktoré majú vplyv na dieťa, vrátane výsledku a **objasnenia podkladových dôvodov**.

Týmto sa zoberie do úvahy zmysluplné uplatňovanie práva dieťaťa na prostriedok nápravy. Toto právo by sa malo uplatňovať vzhľadom na toto **jasné právne odôvodnenie**.

Spravodlivý prístup k spravodlivosti by sa mal ďalej zabezpečiť umožnením účinného prístupu dieťaťa a/alebo zástupcu k nápravným konaniam zohľadňujúcim potreby detí (*).

(*). Ďalšie informácie o súdnych konaniach zohľadňujúcich potreby detí nájdete v dokumente FRA, *Súdnictvo zohľadňujúce potreby detí – hľadiská a skúsenosti detí zapojených do súdnych konaní ako obeť, svedkovia alebo strany v deviatich členských štátoch EÚ*, 2017.

Nezavedené záruky

Ak niektoré z vyššie uvedených záruk nie sú zavedené, preskúmanie žiadosti o medzinárodnú ochranu môže byť potrebné pozastaviť. Toto by sa malo zväziť v závislosti od povahy chýbajúcej záruky. Nemalo by to mať za následok účelové a zbytočné omeškanie spracovania. Ak je záruka zodpovednosťou azylového orgánu, zodpovedný pracovník do prípadu nahliadne interne. Ak je za zabezpečenie záruky zodpovedný iný orgán alebo určená strana, azylový orgán sa s touto stranou, aby sa zabezpečilo zavedenie chýbajúcej záruky. Toto odkázanie sa náležite zdokumentuje. Úlohy/zodpovednosti musia byť jasne pridelené.

(67) Program Separated Children in Europe, *Vyhlasenie o osvedčenom postupe*, 2010, s. 36.

3. Uplatňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa v praxi

3.1 Spolupráca so službami na ochranu dieťaťa

Spolupráca so službami na ochranu dieťaťa je úplne nevyhnutná počas celého konania. Orgány ochrany dieťaťa musia informovať azylové orgány, ak sa dieťa nachádza v škodlivej situácii. Azylové orgány v štátoch EÚ+ zvyčajne nemajú automatický prístup k posudzovaniu najlepšieho záujmu, ktoré vykonali orgány ochrany dieťaťa. Z dôvodu dôvernosti a prísnych nariadení o údajoch sa orgány ochrany dieťaťa a azylové orgány nesmú deliť o údaje alebo informácie. V niektorých prípadoch si vnútroštátne azylové orgány dokonca nemusia byť vedomé toho, či sú do prípadu dieťaťa zapojené orgány ochrany dieťaťa a naopak.

Je potrebné zabezpečiť, aby systémy medzinárodnej ochrany komunikovali a boli prepojené s vnútroštátnymi systémami ochrany dieťaťa/referenčnými mechanizmami. Musia sa navrhnuť koordinované protokoly a štandardné operačné postupy so zapojením vládnych a mimovládnych subjektov, inštitúcií a poskytovateľov služieb v oblasti ochrany dieťaťa s cieľom zefektívniť toto prepojenie. U detí, ktoré žiadajú o azyl, je zapojenie služieb na ochranu dieťaťa do referenčných mechanizmov v súčasnosti obmedzené a malo by sa posilniť a zaisťiť. V prípade, že nie je zavedený žiaden systém na delenie sa o informácie, všetky príslušné zainteresované strany na ústrednej a miestnej úrovni sa musia aspoň pravidelne stretávať. V jednotlivých prípadoch musí byť jasné, ktorý orgán je zodpovedný za menovanie opatrovníka/opatrovateľa, poskytovanie poradenstva, blaha a právneho postavenia dieťaťa, pretože v ochrane môžu existovať medzery, keďže jednotlivé orgány sa domnievajú, že za určité aspekty prípadu dieťaťa sú zodpovedné iné orgány.

S cieľom zabezpečiť vykonávanie záruk uvedených v oddiele 3 sa odporúča, aby azylový orgán koordinoval orgány ochrany dieťaťa/opatrovníkov/iné príslušné inštitúcie a spolupracoval s nimi s cieľom zabezpečiť, aby sa požadované informácie poskytli a boli dostupné, a aby sa využívali v prospech každého jednotlivého dieťaťa. Toto sa musí vykonávať s náležitým ohľadom na ochranu a dôvernosť údajov. Dieťa musí na delenie sa o informácie poskytnúť súhlas.

Zabezpečenie prístupu k ostatným právam

Príslušné orgány (prijímacie orgány, príslušné ministerstvá, subjekty ochrany dieťaťa) v každom štáte EÚ+ musia navyše zabezpečiť, aby malo dieťa prístup ku **školskej dochádzke a vzdelávaniu** podľa článku 14 RCD (aj článku 28 CRC), prístup k **zdravotnej starostlivosti** podľa článku 19 RCD (aj článku 24 CRC) a vhodnému **ubytovaniu**.

3.2 Zavedenie procesných záruk

Vezmite na vedomie, že štáty EÚ+ majú rozdielne poradie krokov. Uvedenou tabuľkou sa nenavrhuje postupnosť, ale skôr spôsob. Opisuje, ako kontrolovať, či sa na účel najlepšieho záujmu dieťaťa vykonávajú príslušné garancie a záruky a čo by mali zodpovední pracovníci robiť na zavedenie týchto záruk. Používanie kontrolného zoznamu by malo začať v skorej fáze konania o azyle.

Na kontrolnom zozname ako na živom dokumente, ktorý majú vyplniť príslušné orgány, ktorých zodpovednosťou je vykonávať určité činnosti, by mohli spolupracovať jednotlivé subjekty. Napríklad „Dieťa má prístup k právnej pomoci“ – toto môže potvrdiť právny zástupca dieťaťa a môže sa zahrnúť informácia týkajúca sa stretnutí právneho poradenstva, ktoré právny zástupca s dieťaťom absolvoval.

Procesné garancie a záruky	Súvisiace činnosti azylového orgánu
Počas postupu sa zaistila bezpečnosť dieťaťa	Skontrolujte a potvrdte, či nečelí žiadnym urgentným zdravotným okolnostiam a/alebo vážnym hrozbám jeho bezpečnosti a fyzickej integrity počas konania o azyle/v mieste pobytu, a to vrátane akýchkoľvek foriem násilia, zanedbania a vykorisťovania.
Dieťa má prístup ku konaniam zohľadňujúcim potreby dieťaťa, ktoré vedú kvalifikovaní a vyškolení odborníci	Skontrolujte a potvrdte, či sú do pohovoru a riešenia prípadu dieťaťa zapojení len kvalifikovaní a vhodne vyškolení pracovníci.
Použilo sa prednostné preskúmanie	Pozrite sa na harmonogram prípadu a spisu dieťaťa a uistite sa, či bol náležite uprednostnený, dieťa bolo oslobodené od konania na hraniciach a zrýchleného konania, zatiaľ čo sa poskytli relevantné a primerané obdobia na odpočinok a zotavenie.
Dieťa má prístup ku kvalifikovanému, nezávislému opatrovníkovi/zástupcovi	Skontrolujte, kedy bol dieťaťu menovaný opatrovník/zástupca a či bol zapojený vo všetkých fázach procesu, ktorý sa týka dieťaťa, vrátane prítomnosti počas pohovoru. Podľa osvedčeného postupu by mal byť zavedený systém na dohľadanie na prácu opatrovníka/zástupcu.
Dieťa má prístup k právnej pomoci/právnemu poradenstvu	Skontrolujte a potvrdte, či dieťa malo a naďalej má včasný prístup k právnej pomoci a poradenstvu. Načasovanie je dôležité, teda včasná právna pomoc, prítomnosť počas pohovoru, ako aj poradenstvo v odvolacej fáze.
Dieťa má prístup k tlmočeniu počas celého procesu	Skontrolujte a potvrdte, či má dieťa prístup k tlmočeniu v jazyku, ktorému rozumie. Tlmočník musí byť vyškolený na tlmočenie pre deti a používať jazyk vhodný pre deti. Ak tlmočník nie je špeciálne vyškolený na prácu s deťmi, zabezpečte, aby sa uskutočnilo vhodné prípravné stretnutie, aby tlmočník chápal typ jazyka, ktorý sa bude používať, typ otázok, potrebu používať jednoduchý jazyk. Dieťa má možnosť sťažovať sa na problémy súvisiace s kvalitou alebo nestrannosťou tlmočenia alebo prekladu. Problémy s tlmočením sa zaznamenávajú a sledujú. Skontrolujte a potvrdte, ako bola zabezpečená komunikácia pred pohovorom a či sú opatrenia týkajúce sa pohovoru primerané.
Dieťa rozumie a v správnom čase bolo náležite poučené o azylovom procese vo veku zodpovedajúcim spôsobom a v jazyku, ktorému dieťa rozumie	Skontrolujte a potvrdte, či dieťa dostalo informácie o azylových procesoch spôsobom vhodným pre deti a či boli predložené informácie spôsobom vhodným jeho pohlaviu a kultúrnemu pôvodu. Skontrolovalo sa porozumenie dieťaťa. Skontrolovalo sa, či sa spôsob objasňovania považoval za vhodný a zohľadňujúci potreby detí. Dieťaťu sa poskytla príležitosť klásť otázky. Dieťa bolo požiadané o objasnenie toho, čo pochopilo, a o potvrdenie, opravu alebo doplnenie informácií podľa potreby.
Vypočuli sa názory dieťaťa a bola im pridelená váha vzhľadom na vek a vyspelosť	Skontrolujte a potvrdte, či každý pohovor s dieťaťom zahŕňal otázky o tom, ako sa dieťa cíti a čo si myslí o svojej situácii a o témach preberaných na pohovore. Vyspelosť dieťaťa a podpora, ktorú môže mať alebo potrebovať na vyjadrenie svojich názorov, by sa mala preskúmať a zdokumentovať. Názory/želanía dieťaťa zostať v krajine, presťahovať sa do inej krajiny atď. a dôvody týchto názorov/želaní sa musia vypočúť.
Osobitné potreby a zraniteľnosti dieťaťa boli identifikované a riešené	Skontrolujte a potvrdte, či sa vykonalo posúdenie osobitných potrieb a či sa počas každého pohovoru s dieťaťom kládli relevantné otázky na identifikovanie a riešenie všetkých potenciálnych osobitných potrieb, zraniteľností alebo rizík vrátane zneužívania. Napríklad to môže okrem iného zahŕňať otázky o predchádzajúcich zážitkoch z domova, počas cesty alebo v tábore, o zdravotných aspektoch, vzťahoch s jeho sprevádzajúcou rodinou a/alebo opatrovateľom.

Procesné garancie a záruky	Súvisiace činnosti azylového orgánu
Pri odlúčených deťoch: potvrdil sa rodinný vzťah s opatrovateľom (ak je to uplatniteľné)	Skontrolujte a potvrdte, či sa pomocou dokumentácie a/alebo príslušných otázok počas pohovoru alebo iných uplatniteľných metód v súlade s najlepším záujmom dieťaťa overil a potvrdil rodinný vzťah, a či sa zistenia zdokumentovali. V niektorých prípadoch môže byť v najlepšom záujme odlúčeného dieťaťa, aby nebolo zverené príbuznej dospeléj osobe. V takýchto prípadoch sa zabezpečí, aby sa dieťa nezverilo príbuznej dospeléj osobe, keď to nie je v jeho najlepšom záujme.
Žiadosť o medzinárodnú ochranu bola posúdená v súlade s najlepším záujmom dieťaťa	Vezmite do úvahy vplyv, aký môže mať vek a potenciálna trauma a/alebo psychický stav na pamäť a schopnosť poskytnúť úplné a súvislé informácie, a teda na posúdenie dôveryhodnosti počas preskúmania.
INFORMÁCIE, KTORÉ SA MUSIA ZÍSKAŤ A ZDOKUMENTOVAŤ ⁽⁶⁸⁾	
Získali sa osobné údaje a príslušné informácie	Zabezpečte, aby sa neobťažujúcim spôsobom, ktorý zohľadňuje potreby detí, získali osobné údaje dieťaťa vrátane otázok o identite a zdraví. Vezmite na vedomie, že sa uplatňujú prísne nariadenia týkajúce sa súkromia. Zdokumentujte stupeň vzdelania dieťaťa a jeho záujem pokračovať vo vzdelávaní ⁽⁶⁹⁾ . Zdokumentujte všetky dodatočné informácie, ktoré môžu pomôcť pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa.
Pri deťoch so sprievodom: získali sa informácie o rodine	Skontrolujte a potvrdte, či bola položená otázka týkajúca sa miesta nachádzania sa rodinných príslušníkov a rodinnú anamnézu a či sa zistila.
Pri dieťati bez sprievodu a odlúčených deťoch: posledný kontakt so známymi rodinnými príslušníkmi, zaznamenanie kontaktných údajov a dôvodov odlúčenia od rodiny	Skontrolujte a potvrdte, či sa získal a zaznamenal posledný kontakt so známymi rodinnými príslušníkmi aj kontaktné údaje a dôvody odlúčenia od rodiny. Skontrolujte a potvrdte, či bola položená otázka ohľadom podrobnosti, ako sa dieťa odlúčilo, a či sa to zaznamenalo, a to vrátane všetkých plánov rodinných príslušníkov cestovať do Európy a ich plánovaných miest určenia. Rodinní príslušníci už môžu bývať v inej krajine EÚ.
Pátranie po rodinných príslušníkoch sa začalo čo najskôr, ak je to vhodné	Skontrolujte a potvrdte, či bolo posúdené, či je pátranie po rodinných príslušníkoch v najlepšom záujme dieťaťa a bezpečné pre dieťa a predmetných rodinných príslušníkov, a ak áno, skontrolujte, či orgán zodpovedný za pátranie po rodinných príslušníkoch toto pátranie začal.
Zvážte obnovenie kontaktu s rodinou a/alebo zlúčenie rodiny	Potvrdte alebo posúďte, či je toto pátranie po rodinných príslušníkoch, obnovenie kontaktu alebo zlúčenie rodiny v najlepšom záujme dieťaťa.
Posudzovanie veku sa vykonalo spôsobom bezpečným pre dieťa a len v prípade nevyhnutnosti	Ak sa odporučilo posudzovanie veku, skontrolujte a potvrdte, či posudzovanie veku je v najlepšom záujme dieťaťa a je formálne motivované. Musí sa jasne uviesť, prečo sa požaduje a aká metodika je v najlepšom záujme dieťaťa, pokiaľ ide o zdravie a dôstojnosť. Toto bude závisieť od konkrétnej situácie dieťaťa a bude súvisieť s identifikovanými osobitnými potrebami dieťaťa a/alebo so špecifickými procesnými požiadavkami. Úlohu zohrávajú aj opatrenia týkajúce sa starostlivosti ⁽⁷⁰⁾ . Ak sa posudzovanie veku už vykonalo, skontrolujte a potvrdte, či sa vykonalo/vykonáva multidisciplinárnym spôsobom a čo najmenej obťažujúcim spôsobom, a či sa počas celého posudzovania zohľadňoval najlepší záujem dieťaťa. Všetky podrobnosti získané počas posudzovania veku sa musia zahrnúť do spisu a náležite zohľadniť.
Získali sa informácie o sociálnej sieti dieťaťa	Vzhľadom na zaistenie bezpečnosti dieťaťa skontrolujte, či sa získali údaje o vzťahoch dieťaťa, vrátane sociálnych sietí a prepojení na spoločnosť v krajine azylu.

⁽⁶⁸⁾ Uvedte, čo musí tlačítko / elektronický spis zahŕňať pred osobným pohovorom.

⁽⁶⁹⁾ Podeliť sa s opatrovateľom/opatrovníkom/zástupcom na účely ošetrenia a školskej dochádzky.

⁽⁷⁰⁾ Ďalšie informácie nájdete v dokumente EASO, *Praktická príručka o posúdení veku*, 2018.

Procesné garancie a záruky	Súvisiace činnosti azylového orgánu
Získali sa odborné vstupy (správy atď.)	Zabezpečte, aby boli odborné správy začlenené podľa požiadaviek (lekárske správy, správy o zraniteľnosti, policajné správy atď.) Skontrolujte a potvrdte, či sa náležite zohľadnil, ak je dostupný, dôkaz o traume a/alebo psychickom stave, napr. o posttraumatickej stresovej poruche.
Zistili a zdokumentovali sa konkrétne obavy (napr. zneužívanie, obchodovanie s ľuďmi)	Zabezpečte, aby sa identifikované obavy (vrátane zneužívania, traumy, násilia, osobitných potrieb/zraniteľnosti, zdravotných problémov atď.) zistili, zdokumentovali a oznámili ďalším zodpovedným vnútroštátnym orgánom, ktoré chránia práva dieťaťa. Toto zahŕňa obavy alebo náznaky toho, že dieťa je vystavené veľkému riziku alebo je obeťou obchodovania s ľuďmi, že dieťa v minulosti trpelo zneužívaním, zanedbávaním alebo násilím a je známa poloha páchatelov. Zahrňte zdravotné problémy, ktoré si vyžadujú špeciálnu lekársku starostlivosť, psychosociálnu alebo psychickú zdravotnú starostlivosť.
Výsledok bol zdokumentovaný, motivovaný a dodaný.	Zabezpečte, aby sa dieťaťu poskytlo písomné, odôvodnené rozhodnutie o azyle (ktoré okrem iného objasňuje, ako sa v prvom rade zohľadnil najlepší záujem dieťaťa), ktoré sa objasnilo ústne, spôsobom primeraným veku a v jazyku, ktorému dieťa rozumie.

3.3 Individuálne okolnosti dieťaťa

Situácia dieťaťa sa musí posúdiť jednotlivo pri zohľadnení osobitných okolností predmetného dieťaťa. Tieto okolnosti okrem iného zahŕňajú faktory (neúplne), ako sú kultúrny pôvod, skúsenosti, vek, vyspelosť, pohlavie, rodová identita a/alebo sexuálna orientácia, stupeň vzdelania, možná zraniteľnosť dieťaťa vrátane psychických a psychologických zdravotných problémov a traumy⁽⁷¹⁾. Každá existujúca správa o dieťati, napr. lekárske správy, posúdenia zraniteľnosti alebo nejaké ďalšie dokumenty dostupné kedykoľvek počas procesu, sa zdokumentuje a poskytne sa jej náležitá váha.

3.4 Potenciálne zvýšené riziká a zraniteľnosti

Je dôležité preskúmať a posúdiť potenciálne riziká, vrátane skrytých rizík, ktorým môže byť dieťa vystavené. Tieto riziká sa musia zaznamenať, pričom sa uvedú konkrétne obavy, ktoré sa identifikovali. Ide napríklad o situácie, v ktorých dieťa:

- čelilo alebo pravdepodobne čelí zneužívaniu alebo násiliu;
- je obeťou obchodovania s ľuďmi;
- má nejaké špeciálne potreby – zdravotné alebo psychické – alebo iné zraniteľnosti;
- nie je spôsobilé cestovať;
- plánuje utiecť alebo existuje riziko úteku;
- všetky ostatné obavy, ktoré vyvolalo dieťa alebo nejaká iná osoba, alebo obavy zaregistrované/ zdokumentované počas pohovoru alebo v odborných správach.

Tieto riziká sa musia jasne opísať a musí sa zahrnúť plán na riešenie obáv s krátkodobými aj dlhodobými riešeniami, ktorý dodržiavajú orgány ochrany dieťaťa. Ak sa identifikujú akékoľvek zraniteľnosti alebo riziká pre dieťa, opatrovník/zástupca musí byť informovaný a/alebo sa to s ním musí prebrať.

Ak sa identifikovali riziká alebo zraniteľnosti, musí sa posúdiť, či dieťa potrebuje osobitné procesné záruky a či je potrebné obrátiť sa na podporu a/alebo ďalšie posúdenie azylového orgánu, alebo na iného poskytovateľa služieb alebo orgán, ako je prijímací orgán alebo orgán ochrany dieťaťa, s cieľom zabezpečiť **bezpečnosť a blaho** dieťaťa. Mohlo by ísť o odbornú konzultáciu alebo právne poradenstvo.

⁽⁷¹⁾ Pozri prvky najlepšieho záujmu na zohľadnenie opísané v dokumente Výboru pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 14 (2013) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu (článok 3, ods. 1)*, 29. máj 2013, CRC/C/GC/14. s. 13 a ďalej.

Príkladom je odkázanie detskej obete obchodovania s ľuďmi na príslušné referenčné mechanizmy, ktoré zabezpečujú komunikáciu systémov medzinárodnej ochrany a boja proti obchodovaniu s ľuďmi.

Pokiaľ ide o špeciálne potreby, odkázanie na pomoc by sa uskutočnilo podľa potreby, napríklad na lekársku alebo psychologickú starostlivosť a podporu alebo materiálnu pomoc, napr. u detí so zdravotným postihnutím. Nesmú sa začleniť žiadne závery týkajúce sa zdravotnej diagnózy dieťaťa alebo sprevádzajúcej osoby, pokiaľ nie je priložená lekárska správa.

Môže byť potrebné ďalšie odborné (lekárske, právne) posúdenie, aby sa uplatňovanie osobitných procesných záruk zabezpečilo počas celého konania o azyle. Napríklad odborné posúdenie násillia/zneužívania by mohlo podporiť poskytnutie osobitnej pomoci na vyrovnanie sa s traumou, ktorú to spôsobilo. To by mohlo zahŕňať napríklad žiadosť o pomoc od lekárskeho alebo iného odborníka. Na toto môže byť potrebný aj súhlas dieťaťa a/alebo opatrovníka/zástupcu. Všetky prijaté opatrenia by mali zabezpečiť, aby ich prijatie bolo v najlepšom záujme dieťaťa a aby sa konanie o azyle zbytočne nepredlžovalo.

3.5 Rôzne procesné cesty

Najlepší záujem dieťaťa sa posudzuje vtedy, ak sa v prípade dieťaťa majú použiť rôzne postupy. V prípade potreby sa stanoví koordinácia s inými príslušnými orgánmi.

Dublinské nariadenie

Dublinským nariadením III sa pre deti bez sprievodu ustanovujú záruky pri zvážení toho, či by presun do iného členského štátu bol v najlepšom záujme dieťaťa. Posudzovanie najlepšieho záujmu na účely dublinského nariadenia III musí zahŕňať všetky príslušné prvky najlepšieho záujmu dieťaťa, pričom váha pridelená každému prvku závisí od jeho vzťahu k ostatným. V článku 6 ods. 3 dublinského nariadenia III sa formou neúplného zoznamu stanovuje, že sa musia vziať do úvahy tieto prvky: možnosti zlúčenia rodiny, blaho a sociálny rozvoj dieťaťa, bezpečnosť a ochrana, najmä ak existuje riziko, že dieťa by mohlo byť obeťou obchodovania s ľuďmi, ako aj názory dieťaťa s prihliadnutím na jeho vek a vyspelosť vrátane osobnej situácie dieťaťa.

Najlepším záujmom dieťaťa je prvoradé zohľadňovanie všetkých opatrení podľa dublinského nariadenia III.

Zrýchlené konania a konania na hraniciach

Okrem toho sa najlepší záujem dieťaťa musí v prvom rade zohľadniť pri rozhodovaní podľa druhého odseku článku 24 ods. 3 APD (prepracované znenie). Azylové orgány nesmú použiť alebo musia prestať používať zrýchlené konanie alebo konanie na hraniciach, ak žiadateľom, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky (ako sú deti bez sprievodu alebo odlúčené deti), nie je v rámci týchto konaní možné poskytnúť primeranú podporu.

Okrem toho podľa článku 25 ods. 6 písm. b) APD (prepracované znenie) sa zrýchlené konanie alebo konanie na hraniciach pri deťoch bez sprievodu **môže uplatniť len** vtedy, ak:

- žiadateľ prichádza z bezpečnej krajiny pôvodu;
- žiadateľ podal následnú žiadosť (ktorá nie je neprípustná);
- žiadateľa možno považovať za hrozbu pre národnú bezpečnosť alebo verejný poriadok;
- sa uplatňuje koncept „bezpečnej tretej krajiny“ (len konanie na hraniciach);
- žiadateľ predložil falšované doklady (len konanie na hraniciach);
- žiadateľ nedobromyseľne zničil doklad totožnosti alebo cestovný doklad alebo sa tohto dokladu zbavil (len konanie na hraniciach).

Posledné dva dôvody sa uplatňujú len v jednotlivých prípadoch, ak sa možno opodstatnene domnievať, že žiadateľ sa snaží zatajovať relevantné skutočnosti, ktoré by pravdepodobne viedli k zamietavému rozhodnutiu, ak sa v plnej miere umožnilo preukázať závažný dôvod pre toto konanie.

Pri uplatňovaní konceptu bezpečnej krajiny pôvodu a bezpečnej tretej krajiny musia členské štáty vziať do úvahy jednotlivé/konkrétne okolnosti, čo zahŕňa oslobodenie detí bez sprievodu od podania ich žiadosti, ak je to relevantné. Konceptie zrýchleného konania a konania na hraniciach nie sú určené na to, aby slúžili najlepšiemu záujmu dieťaťa. Pri zrýchlenom konaní a konaní na hraniciach sú obmedzené možnosti na získanie primeraných informácií a poradenstva, ako aj času na prípravu prípadu dieťaťa.

Mnohé deti sú nútené predložiť falšované doklady alebo zničiť svoje doklady, pretože sa obávajú negatívnych dôsledkov, alebo ich to donútili urobiť prevádzачi alebo iné dospelé osoby. Ak sa tieto bývalé kritériá nevykladajú v súlade s najlepším záujmom dieťaťa, mohlo by to viesť k tomu, že zraniteľné deti, deti bez sprievodu alebo odlúčené deti sa nasmerujú ku konaniam, v ktorých je ich právo na informácie, poradenstvo a čas na prípravu ich prípadu obmedzené, čo potenciálne môže ohroziť ich ochranu.

Iné procesné cesty

V situáciách, v ktorých môžu byť v najlepšom záujme dieťaťa iné procesné cesty a právne postavenia, okrem podania žiadosti o medzinárodnú ochranu, sa v koordinácii s náležitými orgánmi a so zapojením opatrovníka/zástupcu dieťaťa odporúča vhodné riešenia podľa vnútroštátneho práva a praxe. Tieto riešenia môžu zahŕňať napríklad odkázanie dieťaťa na konania určené pre obete obchodovania s ľuďmi alebo osoby bez štátnej príslušnosti, alebo usilovanie sa o viac ako jednu právnu cestu súčasne.

3.6 Menovanie príbuzného/sprevádzajúcej dospelaj osoby za opatrovateľa/opatrovníka

Opatrovateľ/opatrovník ⁽⁷²⁾ **odlúčeného dieťaťa** zohráva dôležitú úlohu pri podpore procesu najlepšieho záujmu dieťaťa. Pri vypočúvaní názorov dieťaťa o konkrétnych záležitostiach sa odporúča vypočuť si aj názory sprevádzajúcich dospelých osôb, najmä ak boli menované za opatrovateľa/opatrovníka.

Nezávislý opatrovník dieťaťa bez sprievodu menovaný príslušným vnútroštátnym orgánom alebo súdom by mal mať aj iné spôsoby na vyjadrenie svojich názorov, ktoré sa týkajú najlepšieho záujmu dieťaťa.

V rámci vyváženia prvkov najlepšieho záujmu je potrebné posúdiť aj vzťah odlúčeného dieťaťa so samotným opatrovateľom/opatrovníkom. Uvedený scenár sa týka najmä odlúčených detí, ak je sprevádzajúcou dospelou osobou príbuzný a môže byť menovaný za opatrovateľa/opatrovníka. Je potrebné vykonať pohovor s príbuzným alebo sprevádzajúcou dospelou osobou s cieľom objasniť problémy súvisiace s opatrovníctvom a/alebo opatreniami starostlivosti. Pred menovaním opatrovateľa/opatrovníka by sa mal posúdiť aj vzťah medzi príbuzným alebo sprevádzajúcou dospelou osobou a dieťaťom. Orgány ochrany dieťaťa by mali posúdiť aj vzťah medzi dieťaťom a rodinnými príslušníkmi a výsledok sa musí vziať do úvahy.

Všetky obavy súvisiace s opatreniami starostlivosti alebo so zastúpením by sa mali preskúmať pred formuláciou odporúčania o najlepšom záujme dieťaťa. V prípade obavy o vzťah sa musí zvážiť, či by prítomnosť opatrovateľa/opatrovníka počas osobného pohovoru s dieťaťom potrebná alebo či by namiesto neho nemal byť prítomný napríklad advokát. Ak sa do pozornosti zodpovedného pracovníka dostane, že o dieťa nie je náležite postarané, alebo že čelí ťažkostiam so súčasným opatrovateľom, mal by na tieto problémy upozorniť a nahlásiť ich príslušným orgánom vrátane subjektov ochrany dieťaťa.

⁽⁷²⁾ Fyzická osoba z blízkeho okolia/príbuzný dieťaťa.

4. Zraniteľnosť a ukazovatele rizika u detí

Deti, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu, sú v obzvlášť zraniteľnej situácii. Je mimoriadne dôležité, aby zodpovední pracovníci mohli identifikovať všetky ukazovatele dodatočných zraniteľností a osobitných potrieb a boli pripravení podľa toho konať. Okrem iného ide o detské obeť obchodovania s ľuďmi alebo ohrozené obchodovaním, alebo ktoré boli vystavené iným vážnym formám duševného, fyzického alebo sexuálne a rodovo motivovaného násillia vrátane mrzačenia ženských pohlavných orgánov, núteného a skorého manželstva, fyzickej a duševnej ujmy a iných foriem zneužívania alebo vykorisťovania, domácností vedených deťmi, detí bez štátnej príslušnosti, adolescentných rodičov, detí, ktoré boli súčasťou ozbrojených skupín, detí, ktoré trpia vážnymi chorobami, detí s poruchami duševného zdravia, atď.

Faktory, ktoré deti stavajú do situácie zvýšeného rizika, môžu zahŕňať riziká v širšom prostredí ochrany, aj riziká vyplývajúce z jednotlivých okolností pri zohľadnení kumulatívnych účinkov vystavenia viacerým rizikovým faktorom [...] ⁽⁷³⁾.

Ak sa takéto riziko identifikuje, úloha orgánu, ktorý spracúva žiadosť o medzinárodnú ochranu, pri odkázaní dieťaťa na odborné inštitúcie/organizácie za účelom relevantných intervencií a podpory je kľúčová, najmä ak tak neurobí zástupca/opatrovník. Azylový orgán je zodpovedný za identifikáciu ohrozeného dieťaťa v spolupráci s orgánmi ochrany dieťaťa, ale aj za zabezpečenie zapojenia špecializovaného subjektu. Azylové orgány by mali samostatne preskúmať ukazovatele rizika a skúsenosti detí ako prvky, ktoré prispievajú k opodstatnenosti žiadosti o azyl (napr. prenasledovanie súvisiace s deťmi, pozri Posudzovanie žiadosti dieťaťa vyššie).

Pozn.: Deti, ktoré sú nezvestné, sú zraniteľnejšie. Musí sa posúdiť riziko, že sa dieťa zo svojho ubytovania stratí/stane nezvestné z nejakého dôvodu vrátane pokusu o prechod do iného štátu EÚ+. Riziko sa môže zmierniť náležitým informovaním dieťaťa o konaní o azyle a o očakávaných lehotách, pravidelným poskytovaním jasných a pochopiteľných informácií dieťaťu spôsobom primeraným jeho veku, nepravidelne hlavne o dôsledkoch a rizikách pokusu o prechod do iného štátu EÚ+, či už samostatne alebo za pomoci zločineckých sietí alebo prevádzáčov. Uprednostnenie prípadu je ďalším spôsobom zmierňovania tohto rizika.

Deti v sprievode rodičov

Pri konaniach o azyle sa deti bez sprievodu a odlúčené deti okamžite identifikujú ako ohrozené, ale ohrozené môžu byť aj deti v sprievode svojich rodičov. Tieto riziká sa zvyčajne jednoducho zlahčujú alebo prehliadajú. Potreby dieťaťa sa musia riešiť nezávisle od toho, či je dieťa zaregistrované ako osoba závislá od svojich rodičov. V prípadoch, v ktorých je záujem dieťaťa v rozpore so záujmom rodiča, sú pre dieťa v sprievode obzvlášť dôležité niektoré záruky uvedené vyššie, ako je prístup k nezávislému opatrovníkovi (v prípadoch o otázkach starostlivosti), právne poradenstvo a právny poradca. Vnútroštátny azylový orgán by spolu so subjektmi ochrany dieťaťa potreboval posúdiť, či sa má pohovor s dieťaťom vykonať za prítomnosti právneho poradcu namiesto za prítomnosti jeho rodičov, či by rodičia mali mať prístup k spisu prípadu dieťaťa, ktorý obsahuje dôverné informácie, a či by u dieťaťa a rodičov mali vykonať samostatné rozhodnutia o ich žiadostiach o medzinárodnú ochranu. Je nanajvýš dôležité, aby sa vyhlásenia dieťaťa nepoužívali proti dieťaťu pri preskúmaní jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu alebo pri preskúmaní prípadu jeho rodičov. Dieťa by o tomto malo byť počas pohovoru informované a ubezpečené. Opatrne by sa mali používať aj vyhlásenia dieťaťa proti rodičom.

⁽⁷³⁾ UNHCR, *Záver o ohrozených deťoch* č. 107, A/AC.96/10485, október 2007.

Príklady z praxe

DK odporúča, aby boli azylové orgány mimoriadne opatrné pri používaní vyhlásení dieťaťa pri prípade rodičov, ak to má negatívny vplyv na ich prípad, najmä ak by riskovali postavenie dieťaťa do situácie, v ktorej by bolo vystavené represáliám zo strany rodičov.

Dánske orgány sa však domnievajú, že vlastné vyhlásenia dieťaťa sa môžu použiť v jeho vlastnom prípade v závislosti od veku a vyzrelosti dieťaťa a v závislosti od okolností, za akých sa vyhlásenie poskytlo.

Celkovo by mal vnútroštátny azylový orgán zabezpečiť, aby sa dieťa pri riešení takéhoto prípadu nikdy neuviedlo do situácie, ktorá by mu mohla uškodiť. Dôvernú informáciu sa v závislosti od okolností nesmú poskytnúť rodičom bez súhlasu dieťaťa. Pri každom zaznamenaní znakov zneužívania, zanedbania a/alebo vykorisťovania musí zodpovedný pracovník zabezpečiť, aby boli náležite upovedomené príslušné orgány a aby dieťa dostalo pomoc a starostlivosť.

Odlúčené deti

Odlúčené deti sú vystavené rôznym rizikám vplývajúcim na ich život, prežitie a rozvoj a treba prijať opatrenia na ochranu detí pred týmito rizikami (74).

Odlúčené deti môžu čeliť konkrétnym rizikám, ktoré ich donútia stať sa obeťmi zneužívania v rukách sprevádzajúcej dospelé osoby alebo iných subjektov. Predovšetkým ide o prípad, v ktorom dospelá osoba je nie schopná účinne poskytovať dieťaťu starostlivosť alebo môže dieťa zneužívať či zanedbávať. Je mimoriadne dôležité overiť príbuzenstvo a prepojenia medzi dieťaťom a dospelou osobou s cieľom zabezpečiť, aby bol vzťah v najlepšom záujme dieťaťa. Dôkladne by sa mali posúdiť potenciálne následky situácií obchodovania s ľuďmi a/alebo prevádzachstva na najlepší záujem dieťaťa. Zároveň by pre dieťa mohlo byť škodlivé nepovoliť mu byť v kontakte so sprevádzajúcou dospelou osobou, ktorá môže byť jedinou dôveryhodnou osobou dieťaťa v situácii vysídlenia. Preto sa v súlade s najlepším záujmom dieťaťa musia starostlivo zvážiť všetky relevantné prvky. U detských obeť obchodovania s ľuďmi môže byť odlúčenie od rodičov buď dôsledkom obchodovania alebo rizikovým faktorom, ktorý ich obchodovaniu vystavuje (75). Toto je dôležité z hľadiska bezpečnosti a ochrany, ak existuje riziko obchodovania s dieťaťom.

Zosobášené deti

K manželstvu detí dochádza, ak je jeden alebo obaja manželia mladší ako 18 rokov. Hoci tento jav môže mať vplyv na dievčatá aj chlapcov, hlavne dievčatá môžu byť sužované negatívnymi dôsledkami. Zosobášené dieťa môže mať omnoho staršieho partnera. V takýchto prípadoch sú vo všeobecnosti zraniteľnejšie dievčatá. Zosobášené dievčatá často otehotnejú ešte ako mladistvé, preto riskujú prekonanie nebezpečných komplikácií počas tehotenstva a pôrodu. Zosobášené dievčatá aj chlapci môžu byť vystavení nakazeniu sexuálne prenosnými chorobami vrátane HIV a môžu zažívať násilie zo strany intímneho partnera.

Výbor pre práva dieťaťa odporúča stanoviť minimálny vek na manželstvo so súhlasom rodičov alebo bez neho, pre dievčatá aj chlapcov, na 18 rokov (76).

Rada Európy vyzýva svoje členské štáty, aby „určili alebo zvýšili minimálny zákonný vek manželstva pre ženy aj mužov na 18 rokov“ a ďalej ich naliehavo žiada, aby „upustili od uznávania nútených manželstiev

(74) Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 6 (2005): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu*, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6, ods. 23 – 24.

(75) FRA, *Príručka o systémoch opatrovnictva pre deti bez rodičovskej starostlivosti v Európskej únii – s osobitným zameraním na ich úlohu pri reakcii na obchodovanie s deťmi*, október 2015.

(76) Výbor pre práva dieťaťa, *Všeobecný komentár č. 4 (2003) Zdravie a rozvoj adolescentov v kontexte Dohovoru o právach dieťaťa*, 1. júl 2003, CRC/GC/2003/4.

a manželstiev detí uzavretých v zahraničí, iba ak by uznanie bolo v najlepšom záujme obete vzhľadom na účinky manželstva, a to hlavne na účel zabezpečenia práv, o ktoré by inak nemohli žiadať“⁽⁷⁷⁾.

Zosobášené deti by mali mať prospech z práv a osobitných procesných záruk podľa *acquis* EÚ o azyle. Podľa mapovania, ktoré FRA vykonala vo všetkých členských štátoch, sa minimálny vek požadovaný na uzavretie manželstva zhoduje s vekom plnoletosti a je stanovený na 18 rokov – s výnimkou **Škótska**, v ktorom je vek na uzavretie manželstva 16 rokov, čo je aj vek plnoletosti. Vo väčšine vnútroštátnych právnych predpisov sa stanovuje možnosť uzavrieť manželstvo pred dosiahnutím veku plnoletosti so súhlasom rodičov a/alebo súdneho alebo správneho orgánu. Len v **DK, DE, NL** a **SE** (ako aj v **PL**, ale len v prípade mužov), neexistuje žiadna možnosť uzavrieť manželstvo do veku 18 rokov⁽⁷⁸⁾. Podľa odpovedí na dotazník EASO z roku 2017⁽⁷⁹⁾, sa zosobášené deti považujú za deti bez sprievodu v **AT, BE, CH, CY, DE, EL, FI, LT, NL, NO, PL, SK** a **SE**. V **EE, SI** a **ES** to platí, ak sú mladšie ako 15 alebo 16 rokov.

Definícia dieťaťa bez sprievodu podľa *acquis* o azyle výslovne nevyklučuje zosobášené deti⁽⁸⁰⁾. Na základe toho, pokiaľ právo alebo prax predmetného štátu EÚ+ manželstvo neuznáva, by sa zosobášené dieťa malo považovať za dieťa bez sprievodu a využívať osobitné procesné záruky dostupné pre deti bez sprievodu podľa APD (prepracované znenie) alebo za dieťa so sprievodom, ak je v sprievode rodičov/zákonného opatrovníka. V členských štátoch, v ktorých sa uplatňuje veková spôsobilosť v súlade s krajinou pôvodu, ale nie so samotnými členskými krajinami, musia sa zaviesť osobitné záruky.

Pri vekovej skupine od 15 do 18 rokov sa zákony a/alebo prax členských štátov líšia, pokiaľ ide o uznanie zosobášenej dospelé osoby ako osoby zodpovednej za neplnoletého partnera. Vo väčšine členských štátov sa manželstvá detí nepovoľujú/neuznávajú zákonom/v praxi. Ak neplnoletý partner cestuje len s dospelým partnerom a je bez sprievodu svojich rodičov/poručníka, zosobášené dieťa sa považuje za dieťa „bez sprievodu“.

Pri prvoradom zohľadňovaní najlepšieho záujmu⁽⁸¹⁾ zosobášeného dieťaťa v konaní o azyle sa musí dôkladne zvážiť vzťah medzi dieťaťom a partnerom vrátane vypočutia dieťaťa o povahe manželstva, ako si želá postupovať, či si želá zostať s partnerom alebo si želá odlúčenie.

Keďže dieťa nemôže poskytnúť súhlas s manželstvom, preto prospešnosť zotrvania dieťaťa s dospelým partnerom určí sociálny pracovník a/alebo orgány ochrany dieťaťa pri zohľadnení ochrany dieťaťa a zhrnutím všetkých prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa, okrem iného najmä hľadiska bezpečnosti a ochrany.

Je dôležité zvážiť, či má pár deti, a ak áno, tak právo na celistvosť rodiny, a či môžu existovať ďalšie obavy o ochranu týchto detí. Samostatne by sa mal posúdiť aj najlepší záujem vlastných detí zosobášených detí.

Ak sa stanoví, že je to v najlepšom záujme dieťaťa, a iba v takomto prípade sa môže zvážiť, či sa majú dieťa a partner posudzovať v rámci rovnakého spisu prípadu.

Ak je dieťa aj rodičom, musia sa zaviesť dodatočné opatrenia a záruky ochrany. Predovšetkým je potrebné zohľadniť zásadu najlepšieho záujmu u oboch detí.

V situácii, ak je dieťa odlúčené od svojich rodičov/zákonného opatrovníka, musia orgány štátu EÚ+ zabezpečiť, aby partner nebol menovaný za opatrovníka dieťaťa.

Na zabezpečenie ochrany zosobášeného dieťaťa sa vyžaduje úzka účasť orgánov ochrany dieťaťa a iných príslušných orgánov v štáte EÚ+ počas celého konania.

⁽⁷⁷⁾ Parlamentné zhromaždenie Rady Európy, *uznesenie 1468 (2005) o nútených manželstvách a manželstvách detí*, 5. október 2005.

⁽⁷⁸⁾ FRA, *Mapovanie požiadaviek minimálneho veku vzhľadom na práva dieťaťa v EÚ: manželstvo so súhlasom verejného orgánu a/alebo verejného činiteľa*, 2017.

⁽⁷⁹⁾ Predložený počas výročnej konferencie EASO o deťoch v decembri 2017.

⁽⁸⁰⁾ Článok 2 ods. 1 QD (prepracované znenie).

⁽⁸¹⁾ Ďalšie informácie o prameňoch minimálneho veku pri zosobášených deťoch a ako sa upravuje v zákonoch členských štátov nájdete v dokumente FRA, *Mapovanie požiadaviek minimálneho veku vzhľadom na práva dieťaťa v EÚ: manželstvo so súhlasom verejného orgánu a/alebo verejného činiteľa*, 2017.

Vyššie uvedené problémy môžu mať vplyv na prijímacie opatrenia a normy prijatia/ubytovania. Toto však zostáva mimo rozsahu pôsobnosti tejto praktickej príručky ⁽⁸²⁾.

Detské obete obchodovania s ľuďmi

Orgány musia venovať zvýšenú pozornosť potenciálnym rizikám, že dieťa môže byť obeťou obchodovania s ľuďmi. Pri vyvážení prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa by sa malo vziať do úvahy hľadisko bezpečnosti a ochrany a riziko, že prevádzaci vystupujú ako sprevádzajúca dospelá osoba alebo ňou predstierajú byť. Obmedzená identifikácia, nedostatočný prístup k informáciám o právach obetí a neúčinné referenčné mechanizmy na vnútroštátnej a nadnárodnej úrovni ⁽⁸³⁾ naďalej bránia obetiam obchodovania s ľuďmi v prístupe k právam, na ktoré majú právo ⁽⁸⁴⁾. Je mimoriadne dôležité zabezpečiť, aby systémy medzinárodnej ochrany komunikovali a boli prepojené so systémami na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a vnútroštátnymi referenčnými mechanizmami ⁽⁸⁵⁾. Musia sa navrhnúť koordinované protokoly a štandardné operačné postupy so zapojením rôznych vyškolených subjektov a inštitúcií s cieľom zefektívniť toto prepojenie ⁽⁸⁶⁾. U detských obetí obchodovania s ľuďmi sa musí zabezpečiť zapojenie služieb na ochranu dieťaťa do referenčných mechanizmov. V súčasnosti to však zostáva obmedzené ⁽⁸⁷⁾.

Nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami (ipsn.easo.europa.eu) zahŕňa informácie o identifikácii obetí obchodovania s ľuďmi.

Podčasť o obchodovaní s ľuďmi je zahrnutá do modulu študijných osnov odbornej prípravy EASO o pohlaví, sexuálnej orientácii a rodovej identite.

Osobitný modul týkajúci sa obchodovania s ľuďmi bol vytvorený a spustený v roku 2017. Ďalšie informácie sú k dispozícii na: easo.europa.eu/training.

Pozri aj dokument Európskej komisie, *Usmernenia na identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi, predovšetkým pre konzulárne služby a pohraničnú stráž*, 2013.

Vnútroštátny referenčný mechanizmus ⁽⁸⁸⁾ alebo podobná štruktúra/mechanizmus sa musia používať u detí, ktoré boli identifikované ako obeť obchodovania s ľuďmi. Zodpovedný pracovník (po konzultácii so zákonným opatrovníkom) by mal uchovať spis, posúdiť potreby medzinárodnej ochrany a tiež postúpiť prípad dieťaťa existujúcim osobitným konaniam pre obeť obchodovania s ľuďmi. Azylový pracovník musí poznať právne možnosti a či dieťa môže pokračovať súčasne v oboch konaniach. Záležalo by to aj od vnútroštátnych právnych rámcov a praxe.

Konkrétne by sa mali zdokumentovať všetky údaje o tom, že sa s dieťaťom obchodovalo alebo že môže v budúcnosti byť ohrozené obchodovaním s ľuďmi, akýkoľvek súvislý kontakt so sieťami obchodovania s ľuďmi alebo inými zločineckými sieťami, alebo s osobami, ktoré dieťa zneužívali. A to bez ohľadu na to,

⁽⁸²⁾ Pozri EASO, *Usmernenie o normách a ukazovateľoch pre prijímanie detí*, september 2016.

⁽⁸³⁾ IOM spustila on-line platformu s modelom nadnárodného referenčného mechanizmu (TRM), ktorý je výsledkom projektu Transnational Action (TACT) financovaného z prostriedkov EÚ a bol vytvorený ako výstup Stratégie EÚ na roky 2012 – 2016 zameranej na odstránenie obchodovania s ľuďmi, ktorá je dostupná na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-projects-and-funding/transnational-action_en. Ako výstup stratégie EÚ na roky 2012 – 2016 bol Komisiou financovaný projekt o modeli nadnárodného referenčného mechanizmu, ktorý je dostupný na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/transnational-referral-mechanism-model-%E2%80%93-trm_en.

⁽⁸⁴⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade, *Správa o opatreniach prijatých v nadväznosti na stratégiu EÚ zameranú na odstránenie obchodovania s ľuďmi a stanovenie ďalších konkrétnych opatrení*, 4. december 2017, COM(2017) 728 final (nadväzujúca správa).

⁽⁸⁵⁾ Komisia, *Správa o pokroku*, COM(2016) 267 final; Europol, *Správa o situácii v oblasti obchodovania s ľuďmi*, 765175(2016); Komisia, *Nadväzujúca správa*, COM(2017) 728 final.

⁽⁸⁶⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie, *Správa o pokroku*, SWD(2016) 159 final.

⁽⁸⁷⁾ Komisia v *Správe o pokroku*, COM(2016) 267 final uvádza, že integrovaný prístup k ochrane detí by mal byť založený na normách Dohovoru OSN o právach dieťaťa vrátane najlepších záujmov dieťaťa a posilnenia systémov poručníctva. FRA, *Príručka o systémoch opatrovníctva pre deti bez rodičovskej starostlivosti*, 2014 sa zameriava na detské obeť obchodovania s ľuďmi. Príručka FRA sa s konkrétnym odkazom na opatrovníkov zameriava na detské obeť obchodovania s ľuďmi.

⁽⁸⁸⁾ Vnútroštátny referenčný mechanizmus je proces na podporu a identifikáciu obetí, ktorý je navrhnutý na uľahčovanie spolupráce agentúram zapojeným do prípadov obchodovania s ľuďmi a umožňuje deliť sa s políciou, pohraničnou políciou, azylovými pracovníkmi, inými príslušnými orgánmi a mimovládnyimi organizáciami o informácie o potenciálnych obetiach a poskytovať podporu.

či k tomu došlo v krajine pôvodu alebo počas cestovania v krajinách tranzitu. Podľa potreby by sa mali prijať nadväzujúce opatrenia.

Deti, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi, nesmú byť považované za zločincov ani sa nimi tak nesmie zaobchádzať. Ich ochrane, pomoci a náprave sa musí poskytnúť náležitá priorita. V rámci ich ochrany sa musia vziať do úvahy aj riziká súvisiace s pohlavím, tehotenstvo a iné zraniteľnosti. Trestný čin obchodovania s ľuďmi má silný rodový rozmer tým, že obchodovanie na účely sexuálneho vykorisťovania zostáva prevládajúcou formou a obeťami sú prevažne ženy a dievčatá ⁽⁸⁹⁾.

Ostatné typy posudzovania zraniteľnosti

Často sa na použitie osobitných procesných alebo prijímacích záruk alebo na nasmerovanie dieťaťa k najvhodnejšiemu konaniu musí vykonať posúdenie zraniteľnosti ⁽⁹⁰⁾. V takomto prípade sa zistenia začlenia do analýzy a v procese vyvažovania prvkov súvisiacich s najlepším záujmom dieťaťa sa im prideli príslušná váha.

Zraniteľnosť alebo ukazovateľ rizika môžu viesť k potrebe uprednostniť prípad dieťaťa alebo pozastaviť posudzovanie prípadu. Počas konania o azyle si ďalšiu pozornosť si môžu vyžadovať odborníci v oblasti obchodovania s ľuďmi, mrzačenia ženských pohlavných orgánov alebo v iných oblastiach. Môžu byť potrebné nadväzujúce opatrenia a odkázania a mali by sa zdokumentovať. Musí sa zabezpečiť ochrana dieťaťa, preto príslušné orgány (azyl, príjem, ochrana dieťaťa, polícia v rámci povinnosti venovať pozornosť poškodzovaniu a všetky ostatné orgány) zriadia koordinačné mechanizmy, ktoré umožnia deliť sa o informácie súvisiace s dieťaťom. Koordináčny mechanizmus musia dodržiavať nariadenia o ochrane súkromia, uvádzať potrebu odkázania a spôsob na odkázanie prípadu najvhodnejšiemu orgánu.

Nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami (IPSN)

Na podporu členských štátov pri identifikovaní a posudzovaní osobitných potrieb z hľadiska procesných záruk a záruk príjmu, úrad EASO vypracoval interaktívny internetový nástroj, ktorý je verejne prístupný vo viacerých jazykoch EÚ.

Nástroj IPSN je intuitívnym praktickým nástrojom určeným na podporu včasnej a priebežnej identifikácie osobitných potrieb jednotlivca bez požiadavky na špecializované vedomosti. Využíva na to prehľad ukazovateľov spojených s rôznymi kategóriami osôb s možnými osobitnými potrebami.

Keď používateľ vytvorí príslušné informácie, môže si vytlačiť alebo uložiť správu vrátane výberu rôznych prvkov. Správa sa môže pred uložením a/alebo vytlačením ďalej individualizovať pre konkrétny prípad, ktorý je k dispozícii.

Integrácia nástroja IPSN do vnútroštátneho mechanizmu, ktorý je v súlade s normami v tejto praktickej príručke, predstavuje odporúčaný osvedčený postup.

Nástroj je k dispozícii na <https://ipsn.easo.europa.eu/sk>.

⁽⁸⁹⁾ Komisia, *Nadväzujúca správa*, COM(2017) 728 final; Komisia, *Správa o pokroku*, COM(2016) 267 final; Relevantné štúdie ako výstupy Stratégie EÚ na roky 2012 – 2016 zameranej na odstránenie obchodovania s ľuďmi: štúdia o rodovom rozmere obchodovania s ľuďmi a štúdia skupín s vysokým rizikom boli uverejnené na webových stránkach boja proti obchodovaniu s ľuďmi v EÚ s prepojením na prehľad činností boja EÚ proti obchodovaniu s ľuďmi v rokoch 2012 – 2016 a sú dostupné na https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_anti-trafficking_action_2012-2016_at_a_glance.pdf

⁽⁹⁰⁾ Napr. na účel oslobodenia od konania na hranici alebo zrýchleného konania podľa APD. V APD sa stanovuje, že osobitné konania sa nesmú uplatňovať u detí bez sprievodu ani na iné zraniteľné osoby, pokiaľ členský štát nemôže zabezpečiť, aby sa im poskytli dodatočné záruky potrebné počas celého tohto konania.

Príloha I – Vzor najlepšieho záujmu ⁽⁹¹⁾

Tento vzor/kontrolný zoznam poskytuje neúplný a nehierarchický zoznam prvkov najlepšieho záujmu dieťaťa a súvisiacich záruk pri medzinárodnej ochrane. Využitie kontrolného zoznamu však nesmie slúžiť na obmedzenie skutočnej starosti o blaho dieťaťa na jednoduchú jednorazovú kontrolu, ale skôr na nepretržitý proces

Tento vzor/kontrolný zoznam sa upraví podľa vnútroštátnych konaní a použije sa ako dôkaz v spise dieťaťa o prvoradom zohľadnení najlepšieho záujmu dieťaťa. Ide o neustály proces, a preto môže byť vzor živým dokumentom, ktorý používajú všetci pracovníci pracujúci na konaní o azyle, ktorí súvisle dokumentujú spôsob prvoradého zohľadňovania najlepšieho záujmu dieťaťa.

Ak niektorá zo záruk nebola uplatnená, alebo ak sa nezískali nevyhnutné informácie, musí sa to uviesť spolu s uvedením dôvodov, prečo to nebolo možné zrealizovať. Tento vzor/kontrolný zoznam je určený na usmerňovanie s cieľom pomôcť zabezpečiť získanie a zdokumentovanie kľúčových informácií a že záruky boli uplatnené.

VZOR/KONTROLNÝ ZOZNAM NAJLEPŠIEHO ZÁUJMU DIEŤAŤA			
VZOR/KONTROLNÝ ZOZNAM PRE ZÁRUKY (ako súčasť spisu)	ÁNO	NIE	POZNÁMKY
V spise: doplňte, kto poskytol údaj o najlepšom záujme (napr. opatrovník, vychovávateľ/učiteľ, pestúnsky rodič, psychológ záchytného centra atď').			
Počas postupu sa zaistila bezpečnosť dieťaťa			
Vyškolení pracovníci posúdili najlepší záujem dieťaťa ešte pred konaním o azyle prostredníctvom orgánov ochrany dieťaťa/sociálnych pracovníkov. Subjekty zapojené do posudzovania (rozbaľovací zoznam v prípade elektronickej databázy).			
Preskúmanie žiadosti dieťaťa sa uprednostnilo/sa uprednostňuje alebo sa upravilo trvanie.			
Dieťa bolo oslobodené od konania na hranici a zrýchleného konania, ak je to relevantné.			
Dieťaťu sa poskytlo primerané obdobie na odpočinok a zotavenie.			
Čo najskôr od začiatku bol menovaný nezávislý a kvalifikovaný opatrovník / zástupca a zapájal sa vo všetkých fázach, napr. počas procesu radil, vyjadroval svoj názor.			
Opatrovník/zástupca dieťaťa bol/je prítomný na pohovore s dieťaťom.			
Dieťa malo právnu pomoc a poradca bol/je prítomný na každom pohovore s dieťaťom.			
Počas procesu bol zabezpečený špecializovaný a/alebo vyškolený tlmočník.			
Dieťa bolo primerane informované spôsobom primeraným veku a vhodným jazykom a rozumie konaniu o azyle. Skontrolovalo sa porozumenie dieťaťa.			

⁽⁹¹⁾ Elianne Zijlstra vo svojej doktorandskej práci popisuje model pre jednoznačnú interpretáciu koncepcie najlepšieho záujmu dieťaťa. Tento model spája dokopy práva stanovené v článku 3 a 6 Dohovoru OSN o právach dieťaťa. Takzvaný „Model najlepšieho záujmu dieťaťa“ obsahuje 14 pedagogických podmienok prostredia, ktoré sa týkajú rodinnej aj spoločenskej sféry. Tieto podmienky sa delia „Rodina, súčasná situácia“ vrátane „fyzického zabezpečenia: 1. Primeraná fyzická starostlivosť; a 2. Bezpečné priame fyzické prostredie“, ako aj „Rodina, starostlivosť a výchova“ vrátane „3. Emočná atmosféra; 4. Podporujúca, pružná štruktúra výchovy dieťaťa; 5. Primeraný rodičovský príklad; 6. Záujem“. Po druhé „Rodina, budúcnosť a minulosť“ zahŕňa „7. Nadväznosť v podmienkach výchovy, budúca perspektíva“. Po tretie „Spoločnosť, súčasná situácia“ zahŕňa „8. Bezpečné širšie fyzické okolie; 9. Úcta; 10. Sociálna sieť; 11. Vzdelanie; 12. Kontakt s vrstovníkmi; 13. Primerané príklady v spoločnosti“. Posledný prvok je zahrnutý do štvrtej hlavnej množiny s názvom „Spoločnosť, budúcnosť a minulosť“, ktorá sa skladá zo „14. Stabilita v životných okolnostiach, budúce perspektívy“. E. Zijlstra, „In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective“ (V najlepšom záujme dieťaťa? Štúdia podporného rozhodovacieho nástroja na potvrdzovanie práv detí, ktoré žiadajú o azyl, z behaviorálneho hľadiska), Groningen: University of Groningen 2012 dostupné na [url](#).

VZOR/KONTROLNÝ ZOZNAM NAJLEPŠIEHO ZÁUJMU DIEŤAŤA			
VZOR/KONTROLNÝ ZOZNAM PRE ZÁRUKY (ako súčasť spisu)	ÁNO	NIE	POZNÁMKY
Pokiaľ ide o všetky rozhodnutia prijaté počas konania o azyle, vypočuli sa názory dieťaťa a zohľadnili sa v súlade s vekom a vyspelosťou.			
Názor a vyhlásenia dieťaťa sa pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa zvažili oddelene od názorov a vyhlásení rodičov.			
Názory opatrovníka (a/alebo rodičov/rodinných príslušníkov) sa zaznamenali a sprístupnili zodpovednému orgánu.			
Dodržala sa dôvernosť procesu, ktorá bola dieťaťu objasnená.			
Zdokumentovalo sa prvoradé zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa pri odôvodnení/motivácii/právnom zdôvodnení.			
Čo najskôr sa zistili osobitné potreby a zraniteľnosti dieťaťa a dieťa bolo odkázané na príslušné orgány pre relevantnú pomoc a podporu.			
V prípade potreby bol o radu požiadaný odborník (psychológ dieťaťa, lekár, iní špecialisti).			
INFORMÁCIE, KTORÉ SA MUSIA ZÍSKAŤ A ZDOKUMENTOVAŤ (na pohovoroch)	ÁNO	NIE	POZNÁMKY
Získali sa a zaevidovali sa osobné údaje (štátna príslušnosť, pohlavie, vek, etnická príslušnosť, vzdelanie, jazyk, zdravotný stav, rodinná anamnéza, odtlačky prstov podľa vnútroštátneho práva a práva EÚ).			
Získali sa a zdokumentovali sa údaje o možnej rodine (vrátane vzdialenej rodiny) prítomnej v iných členských štátoch, krajine pôvodu alebo v inej tretej krajine.			
Zaznamenal sa posledný kontakt so známymi rodinnými príslušníkmi a ich kontaktné údaje a zaznamenali sa dôvody odlúčenia od rodiny (ak je to uplatniteľné).			
Orgán ochrany dieťaťa/sociálny pracovník zistil vzťahy vrátane sociálnych sietí, prepojení na spoločnosť.			
Odborné správy sa priložili podľa požiadaviek (lekárske správy, policajné správy atď').			
Zaznamenali sa zistené obavy (vrátane zneužívania, traumy, násilia, osobitných potrieb/zraniteľnosti, zdravotných problémov atď').			
Zaznamenali sa obavy týkajúce sa toho, že dieťa je vo veľkom ohrození obchodovania s ľuďmi, alebo znaky toho, že dieťa je obeťou obchodovania s ľuďmi.			
Dieťaťu a opatrovníkovi/zástupcovi (ak je to relevantné) sa poskytlo písomné, odôvodnené rozhodnutie o azyle (ktoré okrem iného objasňuje, ako sa v prvom rade zohľadnil najlepší záujem dieťaťa), ktoré sa objasnilo aj ústne, spôsobom primeraným veku a v jazyku, ktorému dieťa rozumie.			

Príloha II — Zásady a usmernenia

Táto príloha má slúžiť ako referencia na príslušné publikácie a usmernenia o vykonávaní najlepšieho záujmu dieťaťa pre odborníkov v oblasti azylu. Napriek tomu, že sa vynaložilo všetko úsilie na poskytnutie komplexného zoznamu publikácií a zásad na túto tému, zoznam sa nemá považovať za úplný.

Online nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami (2016)

Oznámenie Európskej komisie, ktoré sa týka obchodovania s ľuďmi (2017)

Pracovný dokument UNICEF o posudzovaní veku

Praktická príručka na vykonávanie usmernení UNHCR týkajúcich sa určovania najlepšieho záujmu (2011)

Praktická príručka úradu EASO o postupe na posúdenie veku (2018)

Praktická príručka úradu EASO o pátraní po rodinných príslušníkoch (2016)

Príručka agentúry FRA o opatrovníctve pre deti bez rodičovskej starostlivosti: príručka na posilnenie opatrovníckych systémov s cieľom uspokojiť osobitné potreby detských obetí obchodovania s ľuďmi (2014)

Save the children, *Príručka a nástroj medziagentúrnej pracovnej skupiny týkajúcej sa detí bez sprievodu a odlúčených detí* (2017)

UNHCR a Unicef, *Bezpečne a v zdraví: čo môžu štáty urobiť na zabezpečenie dodržiavania najlepšieho záujmu detí bez sprievodu a odlúčených detí v Európe* (2014)

Usmernenia UNHCR o určení najlepších záujmov dieťaťa (2008)

UNHCR: *Zohľadňovanie najlepšieho záujmu dieťaťa s rodinou, ktorá žiada o azyl* (2013)

UNHCR/UNICEF/IRC: *Smerom k posilneniu politík a postupov pre deti bez sprievodu a odlúčené deti v Európe*, júl 2017

Usmernenia UNHCR k postupom a procedúram pri jednaní s deťmi bez sprievodu, ktoré žiadajú o azyl (1997)

Usmernenia UNHCR o medzinárodnej ochrane č. 8: žiadosti detí o azyl podľa článku 1 časti A ods. 2 a článku 1 časti F Dohovoru o právnom postavení utečencov z r. 1951 (2009)

UNICEF *Podme sa rozprávať – Vytvorenie účinnej komunikácie detskými obeťami zneužívania a obchodovania s ľuďmi*

Príloha III – Právny rámec

V tejto prílohe sú zhromaždené najdôležitejšie ustanovenia na tému najlepšieho záujmu dieťaťa, ktoré sa ustanovujú medzinárodných a európskych právnych nástrojoch. Obsah by sa však nemal považovať za úplný. Zahŕňa aj odkazy na právne nezáväznú nástroje súvisiace s účelom praktickej príručky. Napokon zahŕňa prázdnu časť, do ktorej majú používatelia tejto príručky doplniť relevantné ustanovenia a nástroje, ktoré boli vypracované na vnútroštátnej úrovni ⁽⁹²⁾.

Medzinárodné právne predpisy

Právne ustanovenie		Príslušný článok
Dohovor OSN o právach dieťaťa z 20. novembra 1989 (CRC)	Rodina	Preambula
	Dieťa	Článok 1
	Nediskriminácia	Článok 2
	Najlepší záujem dieťaťa	Článok 3 ods. 1, článok 9 ods. 3, článok 18 ods 1 a článok 20
	Registrácia, meno, štátna príslušnosť a rodičovská starostlivosť	Článok 7
	Zachovanie identity a rodinných väzkov	Článok 8
	Právo na udržiavanie osobných vzťahov a kontaktu	Článok 9
	Obnova rodinných väzieb	Článok 10 a článok 22 ods. 2
	Rešpektovanie názorov dieťaťa: právo dieťaťa byť vypočuté	Článok 12
	Starostlivosť a ubytovanie	Článok 20
	Utečenecké deti a pátranie po rodinných príslušníkoch	Článok 22
Dohovor OSN o právnom postavení utečencov z r. 1951 a Protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov z r. 1967	Utečenci Deti bez sprievodu	Bod B ods. 2 Záverečného aktu č. 2545 Konferencie splnomocnencov OSN o postavení utečencov a osôb bez štátnej príslušnosti

⁽⁹²⁾ Oznámenie, *Ochrana migrujúcich detí*, COM(2017) 211 final: Najlepší záujem dieťaťa sa musí posúdiť a zohľadniť ako prvoradé hľadisko vo všetkých konaniach alebo rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú. Je dôležité, aby Európska únia poskytla k tejto téme ďalšie usmernenia, ktoré budú vychádzať z medzinárodných noriem. Súčasťou spoľahlivého stanovenia najlepších záujmov dieťaťa pri určovaní trvalého riešenia, ktoré je pre neho najvhodnejšie, by malo zahŕňať dodatočné procesné záruky, keďže toto rozhodnutie má obrovský vplyv na budúcnosť dieťaťa.

Právne predpisy EÚ

Právne ustanovenie		Príslušný článok
Zmluva o Európskej únii	Práva dieťaťa	Článok 3 ods. 5
Charta základných práv Európskej únie	Právo na azyl	Článok 18
	Práva dieťaťa	Článok 24
Kódex schengenských hraníc (nariadenie č. 562/2006) Nariadenie č. 2016/399 (kodifikované znenie)	Procesné opatrenia pre maloletých zohľadňujúce potreby detí	Článok 2019 ods. 1 písm. f), bod 6 prílohy VII
Smernica o zlúčení rodiny (smernica 2003/86/ES)	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. f)
	Zlúčenie rodiny	Článok 2 písm. d)
	Rodinní príslušníci	Článok 4
	Najlepší záujem dieťaťa	Článok 5
	Spájania rodín	Články 4 a 10
Smernica o povoleniach na pobyt pre obeť obchodovania s ľuďmi (smernica 2004/81/ES)	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. f)
	Najlepší záujem dieťaťa	Článok 10 písm. a)
	Identifikácia dieťaťa bez sprievodu	Článok 10 písm. c)
	Pátranie po rodinných príslušníkoch	Článok 10 písm. c)
Smernica proti obchodovaniu s ľuďmi (smernica 2011/36/EÚ)	Identifikácia detských obetí obeť obchodovania s ľuďmi a ochranné opatrenia	Odôvodnenie 23
	Dieťa	Článok 2 ods. 6
	Zraniteľnosť	Článok 2 ods. 2
	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenie 8, 22, 23, článok 13 a článok 16 ods. 2
	Procesné záruky pri vyšetrovaní trestného činu	Článok 15
	Ochrana detí bez sprievodu, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi	Článok 16
Kvalifikačná smernica (smernica 2011/95/EÚ) prepracované znenie	Maloletá osoba	Článok 2 písm. k)
	Rodinní príslušníci	Článok 2 písm. j)
	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. l)
	Najlepší záujem dieťaťa a celistvosť rodiny	Odôvodnenie 18
	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenia 19, 27 a 38, článok 20 ods 5, článok 31 ods. 4 a 5
	Právo byť vypočutý/právo na účasť, právo na informácie	Články 22 a 31
	Zachovanie celistvosti rodiny	Článok 23
	Pátranie po rodinných príslušníkoch	Článok 31 ods. 5

Právne ustanovenie		Príslušný článok
Smernica o azylových konaniach (smernica 2013/32/EÚ) prepracované znenie	Maloletá osoba	Článok 2 písm. l)
	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. m)
	Zástupca	Článok 2 písm. n) a článok 25
	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenie 33, článok 2 písm. n), článok 25 ods. 1 písm. a), článok 25 ods. 6
	Právo na informácie	Článok 25
	Iné	Článok 14 ods. 1, články 24 a 25 v plnom rozsahu
Smernica o podmienkach prijímania (smernica 2013/33/EÚ) prepracované znenie	Maloletá osoba	Článok 2 písm. d)
	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. e).
	Rodinní príslušníci	Článok 2 písm. c)
	Zástupca	Článok 2 písm. j)
	Najlepší záujem dieťaťa a celistvosť rodiny	Odôvodnenie 9, článok 12
	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenie 22, článok 2 písm. j), článok 11 ods. 2, články 23 a 24
	Zraniteľné osoby	Články 21 a 22
	Dokumentácia	Článok 6
	Pátranie po rodinných príslušníkoch	Článok 24 ods. 3
Nariadenie Eurodac (nariadenie č. 603/2013) prepracované znenie	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenie 35
Dublinské nariadenie (nariadenie EÚ č. 604/2013) prepracované znenie	Maloletá osoba	Článok 2 písm. i)
	Maloletá osoba bez sprievodu	Článok 2 písm. j)
	Rodinní príslušníci	Článok 2 písm. g)
	Príbuzný	Článok 2 písm. h).
	Zástupca	Článok 2 písm. k)
	Najlepší záujem dieťaťa a celistvosť rodiny	Odôvodnenie 16
	Najlepší záujem dieťaťa	Odôvodnenie 13, 24, 35, článok 2 písm. k), články 6, 8 a článok 20 ods. 3
	Právo na informácie	Odôvodnenie 4 a príloha XI vykonávacieho nariadenia č. 118/2004
	Identifikácia rodinných príslušníkov a príbuzných	Odôvodnenie 35
	Pátranie po rodinných príslušníkoch, identifikácia rodinných príslušníkov a príbuzných	Článok 6 ods. 4, článok 8
	Výmena informácií o dieťati	Príloha VII vykonávacieho nariadenia č. 118/2014
Výmena informácií o rodine	Príloha VIII vykonávacieho nariadenia č. 118/2014	

Právne ustanovenie		Príslušný článok
Vykonávacie nariadenie č. 118/2014	Pátranie po rodinných príslušníkoch, identifikácia rodinných príslušníkov a príbuzných	Článok 1 ods. 7, príloha II ZOZNAM A bod I, ZOZNAM B bod I
	Výmena informácií o dieťati	Príloha VII
	Výmena informácií o rodine	Príloha VIII
	Informácie pre deti bez sprievodu o dublinskom postupe	Príloha XI
Rozhodnutie Rady (EÚ) 2016/1754 z 29. septembra 2016 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka	Najlepší záujem dieťaťa	Článok 6, odôvodnenie 33

Právne nezáväzné nástroje

Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 6 \(2005\): Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a s deťmi odlúčenými od rodičov mimo krajiny ich pôvodu](#), 1. september 2005, CRC/GC/2005/6.

Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 12 \(2009\) k právu dieťaťa byť vypočutý](#), 1. júla 2009 CRC/C/GC/12.

Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 13 \(2011\) o práve dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia](#), 18. apríl 2011, CRC/C/GC13.

Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 14 \(2013\) o práve dieťaťa na prvoradé zohľadnenie jeho alebo jej najlepšieho záujmu](#), 29. máj 2013, CRC/C/GC/14.

Výbor OSN pre práva dieťaťa, [Všeobecný komentár č. 20 \(2016\) k uplatňovaniu práv dieťaťa počas dospievania](#), 6. december 2016, CRC/C/GC/2.

Výbor OSN na ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (CMW), [spoločný Všeobecný komentár č. 3 \(2017\) a č. 22 \(2017\) Výboru OSN pre práva dieťaťa o všeobecných zásadách týkajúcich sa ľudských práv detí v súvislosti s medzinárodnou migráciou](#) 16. november 2017, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

Výbor OSN na ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (CMW), [spoločný Všeobecný komentár č. 4 \(2017\) Výboru na ochranu práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín a č. 23 \(2017\) Výboru pre práva dieťaťa o povinnostiach štátu týkajúcich sa ľudských práv detí v súvislosti s medzinárodnou migráciou v krajinách pôvodu, tranzitu, miesta určenia a návratu](#), 16. november 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/2.

Príloha IV – Bibliografia

Parlamentné zhromaždenie Rady Európy, *Resolution 1468 (2005) on forced marriages and child marriages*, 5. október 2005.

EASO, *Guidance on reception conditions for unaccompanied children: operational standards and indicators*, 2018.

Európska komisia, *The EU rights of victims of trafficking in human beings*, 2013.

Európska únia, *Charta základných práv Európskej únie*, 26. október 2012, 2012/C 326/02.

Európska únia, Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade, *Reporting on the follow-up to the EU Strategy towards the Eradication of trafficking in human beings and identifying further concrete actions*, 4. december 2017, COM(2017) 728 final.

Európska únia, Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade, *The protection of children in migration*, SWD(2017) 211 final.

Európska únia — Migrácia a vnútorné záležitosti, *European Migration Network Glossary*, verzia zo 6. marca 2018.

Európska únia, *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the progress made in the fight against THB*, 19. máj 2016, COM(2016) 267 final.

Európska únia, *Rozhodnutie Rady (EÚ) 2015/1523 zo 14. septembra 2015 o zavedení dočasných opatrení v oblasti medzinárodnej ochrany v prospech Talianska a Grécka*.

Europol, *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU*, 765175, február 2016.

Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Child-friendly justice - Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, 2017.

Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Mapping minimum age requirements concerning the rights of the child in the EU: Marriage with consent of a public authority and/or public figure*, 2017.

Agentúra Európskej únie pre základné práva, *Fundamental Rights Report*, 2018.

Program Separated Children in Europe, *Statement of Good Practice*, marec 2010, 4. prepracované vydanie.

Vysoký komisár OSN pre utečencov, *Conclusion on Children at Risk no.107*, A/AC.96/10485, október 2007.

Zijlstra, Eliane A., *In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*, PhD Thesis, Groningen: University of Groningen 2012.

Obráťte sa na EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky informačných centier Europe Direct. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Telefonicky alebo e-mailom

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696, alebo
- e-mailom na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Vyhľadávanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie na webovej stránke Europa: https://europa.eu/european-union/index_sk

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ, bezplatné alebo platené, si môžete stiahnuť alebo objednať z kníhkupectva na webovej stránke <https://publications.europa.eu/sk/publications>. Ak chcete získať viac než jeden výtlačok bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne informačné centrum (pozri https://europa.eu/european-union/contact_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1952 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvorený prístup k údajom z EÚ

Portál otvorených dát EÚ (<http://data.europa.eu/euodp/sk>) poskytuje prístup k súborom dát z EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne použiť bezplatne aj nekomerčné účely.



Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie